

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…най 1921 оной …ин 21-hээ гарана | № 278 (15901) | 1981 оной декабриин 4, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР Л. Д. МАДЫЕВАЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Элүүрые хамгаалгын органуудта удаан саг соо ашаүрэтэйгөөр ажаллаhанайнь түлөө, түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Элүүрые хамгаалгын министр **Мадыева** Любовь Данцарановнае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной декабриин 2.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

БЭЛЭДХЭГДЭhЭН МОДОНОЙ ҮЛӨӨДЭhЭНҮҮДЫЕ, ТҮЛИШЭ БА ЭЛШЭ ХҮСЭ, БУСАД МАТЕРИАЛНУУДЫЕ АРЬБАНААР, АШАГТАЙГААР ХЭРЭГЛЭДЭГ КОТЛАССКА, СОЛИКАМСКА ЦЕЛЛЮЛОЗО-СААРhАНАЙ КОМБИНАДУУДАЙ КОЛЛЕКТИВҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ДҮЙ ДҮРШЭЛ ТУХАЙ АСУУДАЛЫЕ КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ ХАРАЖА ҮЗЭБЭ.

Баталан абаhан тогтоол дотор ингэжэ тэмдэглэгдэнэ: Котласска, Соликамска целлюлозо-саарhанай комбинадуудай коллективүүд партиин XXV, XXVI съездүүдэй директивэнүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй заабаринуудые бэелүүлэн, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгын, бэлэдхэгдэhэн модоной үлөөдэhэнүүдые, түлишын-элшэ хүсэнэй ба бусад материалнуудые арьбалалгын талаар hайн дүй дүршэлнүүдтэй болоноо.

Котласска комбинадта үйлэдбэриин техникые шэнэлхэ, үйлэдбэридөө түрүү технологи ба автомат нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ, түхеэрэлгэнүүдые зарим тэды хубилжэн шэнэдхэхэ хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулhанай үндэhөөр, hүүлэй табан жэлэй туршада целлюлозо үйлэдбэрилгэнь 1,5 дахин, хэблэлдэ хэрэглэгдэхэ саарhан — 2,5 дахин нэмэгдэн, продукциинь бүхы ургалта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлhэнэй ашаар түйлагдаhан байна. Тус комбинадай товарна продукциин өөрынь үнэ hалбари дотор дундуур хэмжээнhээ 25 процентээр доогуур.

Комбинадай коллектив целлюлозо ба модоной хибэдэhээр плиткэнүүдые үйлэдбэрилхын тула шэнэhээ анха түрүүн хэрэглэдэг болоhон юм. Мүнөө жэл бүри … миллион кубометр тиимэ модо ашаглана. Бэлэдхэгдэhэн модоной үлөөдэhэнүүдые хэрэглэлгын балансда шэнэ, болбосоруулагдаhан модоной үлэгдэлнүүдэй эзэлдэг хубинь 75 процент хүрэтэр нэмэhэн, тиигэжэ тонно целлюлозо үйлэдбэрилхэдэ модоной гаргасын хэмжээн hалбари дотор эгээн бага болоhон байна.

Модоной үлөөдэhэнүүдые химическэ аргаар болбосоруулhан гол бэшэ зүйлнүүдээр мал ажалда хэрэглэгдэхэ 4,7 мянган тонно тэжээлэй дрожжо, 3 мянга шахуу тонно тоhолиг кислотанууд, … мянган тонно канифоль жэл бүри үйлэдбэрилэгдэнэ.

Үйлэдбэридэ хэрэглэгдэhэн элшэ хүсэн энэ предприятида, үнэндөө, дахинаа дахин ашаглагдана. Хэрэглэгдэhэн бүхы элшэ хүсэнэй табадахи тонно бүхэн дахинай хубида хүртэнэ.

Продукциин шэгнүүр хэмжээе хорооhоной үндэhөөр, Соликамска целлюлозо-саарhанай комбинадай коллектив бэлэдхэгдэhэн модоной үлөөдэhэнүүдые хэрэглэлгын ашаг үрые нилээд дээшэлүүлээ. …э жэлдэ газетнэ саарhанай дүрбэлжэн метр бүхэнэй шэгнүүр 0.6 граммаар хорогдоhон, тиигэhэнэй үндэhөөр саарhа үйлэдбэрилэн гаргалгын хэмжээн 72 миллион дүрбэлжэн метрээр нэмэhэн байна. Гэхэтэй хамта, 15 мянган кубометр модон, 1.5 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэн алмагдаа.

«Түүхэй эдүүдые, түлишын-элшэ хүсэнэй ба бусад материальна нөөсэнүүдые арьбалха, ашагтайгаар хэрэглэхэ хүдэлмэри улам hайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолдо харюу болгон, … комбинадуудай коллективүүд саарhанай ба картоной дүрбэлжэн метр бүхэнэй шэгнүүрые саашадань хорооhоной үндэhөөр, энэ табан жэлэй эсэс хүрэтэр бэлэдхэгдэhэн модоной үлөөдэhэнэй кубометр бүхэнhөө целлюлозо үйлэдбэрилгые ехэ болгоhоной үндэhөөр, нэгэ … миллион кубометр шахуу модо алмаха, … мянган тонно элдэб химикадуудые, … мянган тонно условно түлишэ, 60 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ алмаха гэжэ шиидэнхэй.

Арьбалагдаhан материалнуудаар 150 мянган тонно целлюлозо, 80 мянган тонно хэблэлдэ хэрэглэгдэхэ 700 миллион дүрбэлжэн метр саарhа үйлэдбэрилхэнь.

Энэ шухала дүй дүршэл hалбариин бусад предприятинуудта үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэбэл, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ 10 миллион кубометрhээ бага бэшэ модо, 260 мянган тонно элдэб химикадуудые, 3 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэ, 4,6 миллион гектакалори дулаанай элшэ алмаха арга олгохо байна.

Эдэ коллективүүдэй түйлаhан амжалтанууд — КПСС-эй Архангельска ба Пермьскэ обкомуудай, партиин Котласска ба Соликамска горкомуудай, предприятинуудай партийна, профсоюзна, комсомолой организацинуудай, ажахын хүтэлбэриин оролдосо түгэс эмхидхэлэй ба ниитэ-политическэ хүдэлмэриин, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй ба үйлэдбэриин үүсхэлшэдэй ажал хэрэгтээ эдэбхитэй, шадамараар хандаhанай, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлhэнэй үрэ дүн болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор тусхайлан тэмдэглэгдэнэ.

Котласска ба Соликамска целлюлозо-саарhанай комбинадуудай коллективүүдэй түйлалтануудые КПСС-эй ЦК үндэрөөр сэгнэжэ, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, бэлэдхэгдэhэн модоной үлөөдэhэ, түлишэ, электрын элшэ хүсэ, химикадууд болон бусад материальна нөөсэнүүдые арьбанаар, ашагтайгаар хэрэглэхэ талаар тэдэнэй дүй дүршэлые hайшаагаа.

Дүй дүршэлдөө түшэглэжэ, түүхэй эд, түлишэ, электрын элшэ хүсэ болон бусад нөөсэ ябуулгануудые элирүүлжэ, тэдэнние арьбанаар, ашагтайгаар хэрэглэлгын нөөсэнүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хүдэлмэреэ саашадаа эдэбхитэйгээр ябуулхыень эдэ предприятинуудай коллективүүдтэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ, партийна, профсоюзай ба комсомолой организацинуудта дурадхагдаа.

Цехэй партийна организацинуудые, партгруппануудые хүтэлбэрилгын онол аргануудые нарижуулан hайжаруулхыень, хүдэлмэриингөө үрэ дүнгүүдые бүри гүнзэгыгөөр, шүүмжэлхы ёhоор шэнжэлэн хаража үзэхыень, үйлэдбэриин ашаг үрэ ба продукциин шанар дээшэлүүлхыень комбинадуудай партийна комитедүүдтэ дурадхагдаба.

Бэлэдхэгдэhэн модоной үлөөдэhэ, түлишэ, электрын элшэ хүсэ, химикадууд болон бусад материалнуудые арьбалха, ашагтайгаар гаргашалха, целлюлозо, саарhа болон картон үйлэдбэрилэн гаргахын тула набшаhата модо, хюрөөдэмэл ба болбосоруулагдаhан модоной үлөөдэhэ хэрэглэхэ талаар Котласска, Соликамска целлюлозо-саарhанай комбинадуудай коллективүүдэй хүдэлмэриин түрүү дүй дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тодорхой хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхыень КПСС-эй Центральна Комитет СССР-эй Ой модоной, целлюлозо-саарhанай ба модо болбосоруулгын промышленностиин министерствэдэ, Украинын, Белоруссиин, Латвиин, Литвагай, Эстониин Компартинуудай ЦК-нуудта, КПСС-эй Красноярска ба Хабаровска крайкомуудта, Ленинградска, Горьковско, Эрхүүгэй, Калининградска, Карельскэ, Кировскэ болон Коми обкомуудта дурадхаhан байна.

Котласска ба Соликамска комбинадуудай коллективүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэлые шудалха, үргэнөөр дэлгэрүүлхэ зорилготойгоор партийна, ажахын, профсоюзай ба комсомолой хүдэлмэрилэгшэдэй семинарые 1982 оной июнь hарада Архангельск хотодо үнгэргэбэл, таарамжатай гэжэ тоологдоо.

Бэлэдхэгдэhэн модоной үлөөдэhэ, түлишэ, электрын элшэ хүсэ ба бусад нөөсэнүүдые арьбанаар, ашагтайгаар хэрэглэхэ талаар ой модоной, целлюлозо-саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин ажалшад коллективүүдтэ дэлгэрhэн эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэрие үргэнөөр харуулхыень, олоной дунда нэбтэрүүлхыень газетэнүүд болон журналнуудай редакцинуудта СССР-эй Гостелерадиодо дурадхагдаба.

РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси

РОССИ: ЗОХЁОН БАЙГУУЛГЫН ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ

РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси декабриин 2-то Кремль соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ. Россин Федерациин промышленность болон хүдөө ажахые, эрдэм, соёлые саашадань хүгжөөхэ асуудал сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Нүхэд **Ю. В. Андропов, А. П. Кириленко, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков** гэгшэдэй ерэхэдэ, депутадууд болон айлшад удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтаба.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй ба 1982 оной республикын Гүрэнэй түсэбүүдые депутадууд зүбшэн хэлсэлгэеэ үргэлжэлүүлhэн байна. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд, Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ республикын ажалшадые, бүхы совет арадтал адли, коммунис байгуулалтын түсэбүүдые бодото дээрэнь амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ, арад зоной hуудал байдалые hайжаруулгада элсүүлэн хабаадуулна гэжэ тэдэнэр тэмдэглэнэ.

Моссоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо депутат **С. М. Коломин** үгэ хэлэхэдээ, городой экономикые саашадань хүгжөөхэ, москвагайхидай hуудал байдалые, тэдэнэй гэр байрын ажаhуудалай ба амаралтын эрхэ байдалые hайжаруулха асуудалнуудта анхаралаа хандуулба. Эдэ зорилгонуудые шиидхэхын тула ажалай ашаг үрые дээшэлүүлгын, предприятинуудта хүдэлмэриин хүсые тааруу hайнаар хэрэглэлгын тусхай зорилготой комплексно программа табигдаhан байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Энэнь үйлэдбэрие үргэлжэ дээрэнь оньhожоруулхые, автомат оньhон түхеэрэлгээр хангахые, бүтээсэ багатай гар ажал хороохые, технологи нарижуулан hайжаруулхые, бригадна онол арга нэбтэрүүлхые, хүдэлмэриин сагые үрэ багатайгаар гаргашалга хороохые хараална. Ниитын хэрэглэмжын эд бараа гаргалгые 20 процентээр дээшэлүүлхэ, эдэнэй шанарыень hайжаруулха гэжэ хараалагдана. Иимэ зорилготойгоор хэдэн үйлэдбэри hэльбэн шэнэлэгдэхэ байна. Гэбэшье зарим министерствэнүүдэй ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ арга олгодог машина болон агрегадуудые хангалтагүйгөөр бүтээн гаргадаг байhаниинь халагламаар.

Сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байhан түсэб ба бюджет арад зоной үндэhэн аша туhада бүринмүhэн харюусана, манай Эхэ ороной хүсэ шадалые үргэдхэхэ тухай, совет хүнүүдэй материальна ба соёлой хэмжээе дээшэлүүлхэ тухай ленинскэ партиин эсэгэ ёhоной анхарал оролдолго үдэр бүри хандуулжа байдагыень элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ депутат үгынгөө түгэсхэлдэ тэмдэглээ. Саг үргэлжын комиссинуудай заhабаринуудые, ажаглалтануудые хараада абажа, эдэ документнүүдые баталха гэhэн дурадхал тэрэ оруулба.

Ленинградай хэдэн коллективүүд хүдэлжэ байгаа үйлэдбэри дээрэ продукци гаргалгын бүхы ургалта түйлахые, үсөөн хүнэй хабаадалгатайгаар научна шэнжэлгэ хэхые шиидээ гэжэ КПСС-эй Ленинградска обкомой секретарь депутат **А. П. Думачев** хөөрэбэ. Арадай ажахын бүхы hалбаринуудта энэ үүсхэлые үргэнөөр нэбтэрүүлhэнэй ашаар хүдэлдэг хүнүүдэй тоогой түрүүлэн түсэблэгдэhэн ургалтые хоёрhоо үлүү дахин хорооhон байна.

Нүхэр Л. И. Брежневэй дурадхалаар зохёогдоhон город болон областиин экономическа ба социальна комплексно хүгжэлтын түрүүшын түсэб табигдаа hэн. Энэ түсэбые бэелүүлгын дүй дүршэлөөр баяжаhан ленинградайхид арбан нэгэдэхи табан жэлдэ оробо гээд үгэ хэлэгшэ саашадаа тэмдэглээ. Иимэ түсэблэлгэ ашаг үрэ ехэтэй байhанаа харуулаа гээд мүнөө батаар хэлэжэ болоно. Энэнь hалбаринуудай аша туhые нютагай нөөсэ баялигуудтай, городой ажахын предприятинуудай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые барилгын эмхинүүдэй хүсэнүүдтэй, экономическэ зорилгонуудые социальна асуудалнуудые шиидхэлгэтэй бүри нягтаар холбохо арга олгоhон байна.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сессиин шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ хүдөөгэй ажалшад ехэ хубитаяа оруулхые шиидэнхэй гэжэ Ставрополиин хизаарай Петровско районой «Колос» колхозой түрүүлэгшэ депутат **В. Т. Ковалев** үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Партиин хараа түсэбүүдые нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын, бүхы табан жэлэй гол зорилго болохо эдеэ хоолой программые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула тэдэ хүсэл оролдолгонуудаа хоёр, гурба дахин дээшэлүүлхые эрмэлзэнэ.

Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхын тула научна дурадхалнуудые, түрүү дүй дүршэлые нэбтэрүүлгэдэ, газар тариалан болон мал ажал дээрэ хими хэрэглэлгэдэ, газарай хүрьhые шанаржуулан hайжаруулгада хабаатай бүхы арга нөөсэнүүдые үргэнөөр хэрэглэжэ байhанаа үгэ хэлэгшэ коллективэйнгээ жэшээ дээрэ харуулба. Түйлаhан үрэ дүнгүүдтээ түшэглэжэ, коллективнай арбан нэгэдэхи табан жэлдэ таряа — 30, мяха — 22, hү гүрэндэ худалдалгые 11 процентээр дээшэлүүлхые шиидээ.

Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар болбосоруулгын предприятинууд айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ байна гэжэ РСФСР-эй эдеэ хоолой промышленностиин министр **С. И. Чистоплясов** мэдүүлбэ. Республикын эдеэ хоолой промышленностиин ажалшад хүдэлмэриингөө үрэ дүнгүүдые шүүмжэлхы ёhоор сэгнэнэ. 1982 оной ба түсэбтэ табан жэлэй удаадахи жэлнүүдэй эдеэ хоолой комплексын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тула энэ жэлэй түсэбүүдые дүүргэлгэдэ, саашанхи hайн ажалай үндэhэ hуури табилгада тэдэнэр бүхы хүсэ шадалаа элсүүлнэ.

Энэ табан жэлдэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые, тусхайлбал, элhэн саахар, ургамалай тоhо, маргарин, үрэ жэмэсэй — овощой консервэнүүдые, хатаамал овощ ба үрэ жэмэсүүдые, сай үйлэдбэрилгые хурдан түргэнөр хүгжөөхэ хэмжээнүүд хараалагданхай. Арбадахи табан жэлэйхиhээ үлүү ехэ кондитерска зүйлнүүд, хүүгэдэй эдеэ хоолой зүйлнүүд гаргагдахаар түсэблэгдөө. Продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн дээшэлүүлэгдэхэhээ гадна, тэрэнэй ассортимент болон шанарынь hайжаруулагдаха, бэлогууд болон витаминуудаар элбэг продуктнүүд ехээр гаргагдаха байна. Ойрын жэлнүүдтэ хүдөө ажахын түүхэй эдые үргэлжэ дээрэнь болбосоруулха, хэрэглэхэ талаар горитой түсэбүүд табигданхай.

СССР-эй Науканuудай академиин президиумэй ахамад эрдэмтэ секретарь депутат **Г. К. Скрябин** үгэ хэлэхэдээ, коммунис байгуулалтын ехэ, харюусалгатай зорилгонуудые шиидхэлгэдэ совет эрдэм наукын үүргэ дээшэлжэ байна гэжэ онсолон зааба. КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ совет эрдэмтэд ороной арадай ажахыда гол шухала удха шанартай научна шэглэлнүүдээр, асуудалнуудаар шэнжэлгэнүүдые хэhэн байна гэжэ тэрэ хэлээ. Промышленна ба хүдөө ажахын үйлэдбэридэ шухала удха шанартай гүнзэгы ехэ шэнжэлгэнүүд, туршалганууд хэгдээ.

Научна организацинууд болон эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ үшөө ушаржа байhан дутуу дундануудые дэлгэрэнгыгээр шэнжэлэн, бэелүүлэгдээгүй арга боломжонууд, хэрэглэгдээгүй нөөсэнүүд тухайда тэрэ тогтожо хэлэбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, hүүлэй жэлнүүдтэ СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделенидэ олдоhон үнэтэ шухаг дүй дүршэлдэ онсо анхаралаа хандуулмаар байна. Эндэ научна шэнжэлгэнүүд эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлэгдэнэ, оршон тойронхи томо ехэ предприятинуудтай бата холбоо барисаан тогтоогдоно.

Совет эрдэм наукын үмэнэ партиин табиhан зорилгонуудые бэелүүлхын тула совет эрдэмтэд бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсэеэ, бэлиг шадабаряа элсүүлхэ юм гэжэ үгэ хэлэгшэ найдуулаа.

Смоленскэ областиин Ярцевска пумаажан бүдэй комбинадай бүд нэхэгшэ депутат **М. Н. Шумилина** сессиин трибунада гаража, үгэ хэлэбэ. Ажалша эхэнэрнүүд тухайда, эхэнүүд тухайда эсэгэ ёhоной анхарал оролдолго хандуулжа байдагайнь түлөө тэрэ түрэл партидаа үнэн зүрхэнhөө баяр баясхалан хүргэhэн байна. Манай предприятида үйлэдбэриин соёл болбосорол эрид дээшэлээ. Комбинадта профилакторинууд элүүржүүлгын пунктнууд хүдэлнэ, ажаhуудал хангалга hайжаруулагдана. Бүд нэхэгшэдэй мянга гаран үхибүүд хото шадарай пионерэй лагерьта амардаг юм. hургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаанууд олоор баригданхай.

Комбинадай хамhабариин ажахы шухала удха шанартай байна гэжэ депутат мүн лэ хэлэбэ. Тэрэ жэл бүри 650 тонно hү, 560 тонно хартаабха, 500 гаран тонно овощ үйлэдбэрилнэ. Эдэ бүгэдэ предприятиин хүдэлмэришэдэй аша туhада табигдадаг байна.

Депутадууд: Горьковско областиин «Газ» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй тошиилдогшо **В. В. Сипатова**, арадай депутадуудай Краснодарай хизаарай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **Н. Я. Голубь**, Мариин АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **В. И. Романов**, КПСС-эй Курска обкомой секретарь **В. Е. Шаров**, Шэтын дүрбэдэхи дунда hургуулиин багша **Ф. И. Погостинская**, РСФСР-эй хүн зоной hуудал байдалые хангалгын министр **И. Г. Дуденков**, уран зохёолшо **М. С. Калимов** болон бусад элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаба. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гүрэнэй түсэбые, 1982 оной түсэб болон бюджедые баталан абахые тэдэнэр дурадхаа.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, республикын Госпланай түрүүлэгшэ депутат **Н. И. Масленников** түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ. 1981 — 1985 онуудай РСФСР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб тухай РСФСР-эй Хуулиие, 1982 оной РСФСР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб тухай РСФСР-эй Хуулиие, 1981 оной РСФСР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй ямараар дүүргэгдэжэ байhан тухай тогтоолые депутадууд нэгэн дуугаар батална.

РСФСР-эй финансын министр депутат **А. А. Бобровников** 1982 оной РСФСР-эй Гүрэнэй бюджет тухай, 1980 оной бюджедэй гүйсэдхэл тухай асуудалаар түгэсхэлэй үгэ хэлээ. 1982 оной РСФСР-эй Гүрэнэй бюджет тухай Хуули нэгэн дуугаар баталагдан абтана. Оруулагдаhан заhабаринууд ба хубилалтануудые хараада абажа, тэрэнэй олзо оршонууд ба гаргашанууд 75392302 мянган түхэригэй хэмжээнтэйгээр баталагдаа. 1980 оной РСФСР-эй Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое баталха тухай тогтоол мүн лэ абтаба.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Горно-Алтайн автономито областиин арадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **М. В. Карамаев** Адыгейскэ, Горно-Алтайн, Еврейскэ, Карачаево-Черкесскэ, Хакасай автономито областьнууд тухай РСФСР-эй Хуулинуудай проектнүүд тухай элидхэл хэhэн байна.

РСФСР-эй автономито областьнууд тухай Хуулинуудай проектнүүдэй дүримүүдые элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр шэнжэлбэ. Автономито областьнууд тухай хуулинуудай баталагдан абтахада, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй бүхы шатануудай эрхэ мэдэлые хуулиин ёhоор гуримшуулгын шухала шатые түгэсхэбэ гэжэ тэрэ түгэсхэлдөө хэлээ. Эдэ хуулинуудые баталан абалга ниитэ арадай социалис гүрэниие саашадань бэхижүүлхэ, социалис демократиие гүнзэгырүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн КПСС-эй политическэ хараа шэглэлые бэелүүлхэ хэрэгтэ шухала хубита болохо юм.

РСФСР-эй автономито областьнууд тухай хуулинуудые, Адыгейскэ, Горно-Алтайн, Еврейскэ, Карачаево-Черкесскэ, Хакасай автономито областьнууд тухай РСФСР-эй Хуулинуудые хүсэндэнь оруулха гурим тухай тогтоолые депутадууд нэгэн дуугаар баталан абаба.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха тухай асуудалые сесси хаража үзөө. Республикын Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **Х. П. Нешков** элидхэл хэбэ. Верховно Совет зохихо хуулинуудые, тогтоол баталан абаhан байна.

Энээгээр РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

(ТАСС).

Республикымнай ажалай үдэр

ТУhАЛАМЖАЯА ҮРГЭДХЭНЭБДИ

Манай заводой хүдэлмэришэд Яруунын районой ажахынуудые шефтээ абаhаар үниинэй юм. Заводоймнай дирекци, партком, профсоюзай ба комсомолой комитедүүд эндэхи партиин райком ба районно Соведэй гүйсэдкомтой хамта шефскэ туhаламжын бүхы хүдэлмэриин холын хараата түсэб табидаг заншалтай юм. Энэнь хүдэлмэришэн анги ба таряашадай эбдэршэгүй ханиин барисаа бэхижүүлхэ гол зорилготой.

Заводой коллектив гансал хабарай тарилгын, тэжээл бэлэдхэлгын, таряа хураалгын үедэ хүдөө нютаг руу хүдэлмэришэдые эльгээжэ, туhаламжа хүргэдэг бэшэ, харин социальна ба соёлой хүгжэлтэдэ ехэ анхарал табидаг байна. Мүнөө үедэ заводой хүсөөр Гүндэ тосхондо спортын залтай, соёлой байшан, hургуули баригдана. Озёрнын ашагта малтамалнуудые шанаржуулгын комбинадай барилгын эхилжэ байhан мүнөө үедэ шефскэ туhаламжа ехэ удха шанартай. Мүн тиихэдэ Витим тосхондо шэнэ клуб, бэшэ колхозуудта байрын гэрнүүд, амаралтын байшан гэхэ мэтэ олон барилга хэгдэнэ.

ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэд болон Яруунын районой ажалшад хамтадаа ажалай түрүүшүүлэй слёт, ургасын hайндэр үнгэргэдэг hайн hайхан ёhо заншалтай болонхой. Түрүүшүүлэй слёт дээрэ хүдэлмэришэд болон районой таряашад, малшад бэе бэеынгээ ажалтай, амжалтануудтай танилсадаг юм. Энэ хадаа хүдэлмэришэд болон таряашадай бата нэгэдэлые бэхижүүлhэн партиимнай ленинскэ политикын илан мандаhые гэршэлнэ.

Мүн дээрэ дурсагдагша түсэбэй ёhоор, заводойхид тусхай агитбригада эмхидхэжэ, хүдөө нютагуудта лекци уншадаг, концертнүүдые табидаг. Заводой коллектив хүдөөгэй ажалшадай амаралтын байшанда, үхибүүдтэнь — пионерэй лагерьта амарха талаар туhална.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, заводой захиргаан, партком шефтээ абаhан Яруунын районой хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар ехэ оролдолго гаргана.

А. ЛУБСАНОВ,
ЛВРЗ-гэй парткомой секретариин орлогшо.

Улаан-Үдын шэлэй заводто А. Ф. Фабричев хүдэлжэ эхилhээр гушаад жэл боложо ябана. Тэрэ эндэ шэл шанагшаар хүдэлхэ зуураа халаан бүриингөө даабарие хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг халаан үдэр бүри найман мянган кубометр шэл арадай ажахын барилгануудта эльгээлсэнэ гээшэ.

Ажалай баян дүршэлтэй болоhон Анатолий Федорович залуушуулые hурган хүмүүжүүлхэ асуудалда хододоо анхаралаа хандуулжа байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: коммунис ажалай ударник, завод соогоо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлhэн А. Ф. Фабричев.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ШЭНЭ ПРОДУКЦИ

Үнгэрэгшэ табан жэлэй …л багаар Тимлюйн асбестоцементнэ зүйлнүүдэй завод … хабтагар шифер гаргадаг … ашаглагдажа, проектнэ хэмжээндөө оруулагдаhан юм. Мүнөө тэрэ цех жэл соо …0 миллионhоо доошо бэшэ хабтагар шифер гаргана.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гүрэнэй түсэб эндэ амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байнхай. Арбан hарын түсэбтэ даабари 5 процентээр дүүргэгдэhэн. Багсаан тоохоходо жэлэй түсэб декабриин 20-до дүүргэгдэхээр. Энэнь социалис уялгаар хараалагдаhан болзорhоо юhэн үдэрөөр урид болоно.

Цех доторхи социалис мүрысөөндэ, мастернууд Л. Н. Песко, А. С. Кравцов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг халаанууд түрүүлжэ ябана. Мүн хабтагар шифер хэблэдэг түхеэрэлгын машинистнууд В. М. Соловьев, комсомолец С. А. Сумкин, оператор Л. А. Ракша болон бусад үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулан хүдэлнэд.

Шэнэ жэлэй январь hарhаа энэ цех шубуунай фабрикада хэрэглэгдэхэ тусхай асбесто-цементнэ хабтагай гаргадаг болохо. Энэ тон харюусалгатай захил. 1982 ондо 10 миллионhоо үсөөн бэшэ тиимэ хабтагай гаргагдаха ёhотой. Тэрэ хабтагай эндэхи технологическа линии дээрэ бүтээн гаргагдахаар хараалагдаагүй юм. Гэбэшье, цехэй уралан нарижуулагшад — слесарь Ю. Ф. Иванов, электро-хабсаргагшадай бригадир М. Л. Климов гэгшэд үйлэдбэрие шэнэлхэ арга олоhон байна.

С. БОГУСЛАВСКИЙ,
«Байгалай галнууд» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

hАЙН ШАНАРТАЙГААР

Хамниин совхозой гурбадахи Бургын отделенидэ хүдөө ажахын техникэ заhабарилха хүдэлмэри түлэг дүндаа ябуулагдана. Тэрэниие тус отделениин тракторна бригадын бригадир Александр Гомбоев хүтэлбэрилнэ. Тэдэнэр газар элдүүрилхэ, таряа тариха техникээ богони болзорто, hайн шанартайгаар заhабарилхаар хараална. hаяхан үнгэрhэн механизаторнуудай суглаан дээрэ трактор, машина заhабарилгые шэнэ жэл болотор дүүргэхэ гэhэн социалис уялга баталан абаа. Мүн техникэ заhабарилагшадай ажалай түлөөhыень ойлгуулжа үгөө. Ажалдаа шалгарhан түрүүшүүлдэ вымпел болон мүнгэн шан барюулагдажа байха юм.

Иигэжэ отделениин механизаторнууд энэ харюусалгатай хүдэлмэреэ жэншэдгүй hайнаар бүтээхын хойноhоо оролдоно.

С. ЦЫБЕНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ЗАЛУУ ҮЕТЭН—ШИИДХЭХЫ ХҮСЭН

КПСС-эй XXVI съезд асари ехэ зорилгонуудые тодорхойлһон, тэдэнине хүсэндэнь хүргэхэ арга зааһан байна. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада манай нарин сэмбын комбинадай коллективэй бэелүүлхэ зорилго нилээд ехэ гээшэ. Энэ хугасаада үйлэдбэриин хэмжээн 6,4 процент ургаха зэргэтэй. Тиихэтэй хамта ажалай бүтээсэ 1,6 процентээр дээшэлхэ юм.

Коллективэй үмэнэ табигдаһан зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ предприятиин комсомолшууд болон залуушуул хубитаяа ехээр оруулха уялгатай. Тодорхойлон хэлэхэдэ, манай комбинадые комсомол-залуушуулай коллектив гэжэ дэмы хэлсэдэггүй бшуу. Үйлэдбэриин участогууд дээрэ, оньһон түхеэрэлгэнүүд дээрэ хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй гурбанайнь хоёр хуби имаггал комсомолшууд, залуушуул болоно.

Тэдэнэй бэлиг шадабариһаа, эрмэлзэл оролдолгоһоо, эршэ шангатай габшагай ажалһаа коллективэй ерээдүйн амжалта ехээр дулдыдаха байна. Энэ мэдээжэ асуудал. Иимэ байдал тогтоохо, эдэбхи үүсхэл бадаргаха хэрэгтэ социалис мүрысөөн элсүүлхы ехэ үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Ушар тиимэһээ комсомол-залуушуулай коллективүүдэй дунда социалис мүрысөө эмхидхэхэ, тэрэнине хүтэлбэрилхэ асуудалда комбинадай дирекци, партком, профсоюзай комитет, ВЛКСМ-эй комитет саг үргэлжын ехэ анхарал хандуулжа байдаг шуу.

Мүрысөөнэйл охин соогуур залуу үетэнэй ажалай эршэ, эдэбхи хэшээл бадаруулмаар шэнэ маяг түхэлтэй, аша үрөөр ехэ баймаар хүдэлөөнүүд мүндэлдэг байна. Ажалдаа коммунис ёһоор хандалгын толотомо жэшээ дэлгэрнэ, ажалай эрхимэй эрхим бүтээсэ туйлагдана. Тиигээдшье комбинадай олонхи залуушуул дээшэлүүлэгдэһэн хүшэрхэн социалис уялгануудые абанхай. «Түсэбтэ табан жэлэй хоёр жэлэй даабарине СССР-эй Конституциин табан жэлэй ойдо дүүргэхэ» гэһэн уряа доро эдэ үндэр уялганууд абтанхай.

Имэл гол зорилготойгоор, жэшээнь, З. Аносовагай даадаг комсомол-залуушуулай бригадын коллектив ажаллана. Тус бригада 1981 оной түсэбтэ даабарине октябриин 5-да дүүргээ һэн. Мүнөө үедэ энэ бригадын гэшүүд жэлэй даабариһаа гадуур 172 тонно нооһо угаагаад байна. Даабарияа заагдаһан болзорһоо уридшалан дүүргэдэг залуу хүдэлмэришэд эндэ олон.

Евгений Пыкинэй толгойлдог нооһо һамнан уридаг аппарадай операторнуудай бригада КПСС-эй XXVI съездын нэрэмжэтэ коллектив гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй юм. Тус коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабарине Агууехэ Октябриин революциин 64-дэхи жэлэй ойдо дүүргэхэбди гэжэ социалис уялга соогоо тодорхойлоо бэлэй. Тэрэ дээшэлүүлэгдэһэн уялгаяа сентябриин 1-дэ бэелүүлһэн тухайгаа бригадын гэшүүд элидхэһэн байна бшуу.

Предприятиин гол үйлэдбэринүүд дээрэ ажалладаг хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй эршэ улам шангадана, бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ дэлгэрнэ. Нооһо ээрэгшэд Н. Овчинникова, А. Клементьева, операторнууд Т. Сизых, Л. Чебунина, бүд нэхэгшэд Л. Фролова, З. Болокова болон бусад түрүүшүүл залуу үетэнэй дундаһаа эрхим шанартай, бүтээсэ ехэтэй ажалаараа онсо шалгарна. Тэдэнэр энэ жэлэй даабарине болзорһоонь урид дүүргэнхэй, мүнөө ерэхэ жэлэй тоосоогоор хүдэлжэ байнхай. Аппаратно-ээрэлгын үйлэдбэриин 18, тиихэдэ нэхэлгын үйлэдбэриин 6 залуу хүдэлмэришэд жэлэйнгээ даабарине дүүргэнхэй бшуу.

Залуу хүдэлмэришэдэй дунда социалис мүрысөө эмхидхэхэдээ олон зүйлнүүдые, хүн бүхэнэй оорын шадабарине, дүй дүршэлые харагада абаагүйдэ аргагүй. Комбинадта абтаһаар жэл болоодүй хүбүүд, басагадай дунда тусхай гуримаар мүрысөөн дэлгэрүүлэгдэнэ. Тэдэнэр «Эрхим залуу хүдэлмэришэн» гэһэн хүндэтэ нэрэ солодо хүртэхын түлөө тэмсэнэ. Тиихэдэ жэлһээ гурбан жэл хүрэтэр хүдэлжэ байгшад «Алтан гарта мастер» гэһэн нэрэ зэргын түлөө мүрысэн ажаллана.

Иимэ бүлэгүүд хоорондын илгаа баримталагдаха ёһотойшье. Предприятида һая орожо, ажалай дүршэлдэ дадаагүй, түхеэрэлгын оньһые хүсэд мэдэхэ болоодүй залуушуулда ондоогоор хандаха шухала. Удаан жэлдэ комбинадай үйлэдбэри дээрэ ажаллажа, баян дүршэлтэй болоһон хүнүүдтэй тэдэнэр яагаад тэнсэбэ гээшэб. Гэбэшье залуу наһанайнгаа түлэг дунда, оюун бэлигэйнгээ бурьялжа байһан үедэ ажалайнгаа намтар эхилэгшэд удангүй шууд замда гараадхина гэжэ хэлэлтэй.

Ажалдаа шалгарагшадай, коллективэйнгээ ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадагшадай аша габьяае Эхэ оронойнмнай, ВЛКСМ-эй ЦК-гай үндэрөөр сэгнэдэгынь мэдээжэ гээшэ. Жэшээнь, бүд нэхэгшэ Т. Новолодская, нооһо илгагша Г. Серкова гэгшэд Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаа һэн. Нооһо ээрэгшэд Л. Бутылова, Н. Овчинникова, нооһо илгагшад Г. Кожевикова, Г. Серкова ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй Хүндэлэлэй грамотада хүртэнхэй. «Табан жэлэй залуу гвардеец» гэһэн алтан, мүнгэн, бронзо тэмдэгүүд манай комбинадай ВЛКСМ-эй 46 гэшүүдтэ олгогдонхой. Эдэнэр, мүн бусад залуу үүсхэлшэд, габшагайшуул энэ коллективэй омогорхол гээшэл даа.

Комбинадай комсомолой организаци хадаа өөһэдынгөө дундаһаа Буряадай комсомолой шангай лауреадые хүмүүжүүлэн дэгжээгээ. Б. Аюшиевагай даадаг нооһо илгагшадай комсомол-залуушуулай бригада иимэ үндэрөөр солоёо дуудуулха зол хубитай байгаа бшуу. Манай организацида хүмүүжэһэн, нэрэ солоёо мүнхэлһэн хоёр комсомолшууд ВЛКСМ-эй XVII ба XVIII съезднүүдэй делегат байгаа. Эдэ хэн бэ гэбэл, нооһо угаагша Н. Протопопова, нооһо илгагша Б. Аюшиева гэгшэд болоно.

Ажабайдал гээшэмнай гайхалтай түргэнөөр урагшаа дабшана. Комбинадай комсомолшууд, бүгэдэ залуушуул ВЛКСМ-эй XIX съездые нэрэтэй солотойгоор, ажалдаашье, ниитынгээ ажабайдалдашье амжалтатайгаар угтахын тула ехэ бэлэдхэл хэжэ байна. Энэ бэлэдхэл хадаа комсомолец бүхэнэй, эхин организаци бүхэнэй хүсэл эрмэлзэлые, эдэбхи үүсхэлые, ажалай абьясые шалгаха ехэ удха шанартай харалга болохо зэргэтэй. Энэ харалгые эрхимээр дабаха гээшэ комбинадай комсомолшуудай мүнөөдэрэй үндэһэн шухала хэрэгынь болоно. Энэ харалга хадаа КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ тэмсэлдэ хэр зэргээр хубитаяа оруулжа байһые тодорхойлхо шалгалта болохо байна бшуу.

Ю. БОГОМОЛОВ.

Улаан-Үдэ.

БАМ

3. МЕЛИОРАТИВНА БАРИЛГА ҮРГЭДХЭХЭ

Хэрбээ Буряад оронойнгоо карта анхаралтайгаар харабал, Баргажанай голдо оршодог Баргажанай, Хурамхаанай районууд хойто зүгһөө Хойто-Байгалай районтой, зүүн тээһээ Баунтын районтой хүршэ байдаг. Иигээд ерэхэдээ Баргажанай, Хурамхаанай районууд географическа талаараашье Хойто-Байгалай территориально-үйлэдбэриин комплексдо заатагүй нэгэ хубинь боложо орохо зэргэтэй.

Хойто-Байгалай территориально-үйлэдбэриин комплексдо гол хубинь боложо орохо Баргажанай голдо оршодог хоёр райондо хүдөө ажахын үйлэдбэри яһала үргэнөөр хүгжөөгдэнхэй. БАМ шадархи бусад районуудта орходоо, эндэ хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые хүгжөөхэдэ таарамжатай гээшэ. Тиихэдэ мүнөө үедэ Баргажанай, Хурамхаанай районуудта үйлэдбэрилэгдэдэг ниитын болон хубиин ажахын продукци нютагайнь хүн зонине гүйсэд хангахаһаа гадна зарим хубинь республикын бусад районуудта абаашагдана. Хожом хойшодоо Баргажанай, Хурамхаанай районуудта хүн зон тиимэ олоороо ажаһуухаяа ерэхэгүйгөөр хүлеэгдэнэ. Мүн эндэ адууһа малайнь, газар, тарялангайнь ашаг үрэ үшөөл бага байһаар. Саашадаа холын хараата программын бэелүүлэгдэхэдэ, хүдөө ажахын продуктнууд жэшээлэшэгүй ехээр үйлэдбэрилэгдэхэ ушартай. Иигээд ерэхэдээ эндэ хүдөө ажахын продуктнуудые саашадань улам ехээр үйлэдбэрилхэдөө имагтал Хойто-Байгалай территориально-үйлэдбэриин комплексын хүн зонине эдеэ хоолоор хангаха гол зорилготой болохо юм.

Мүнөө уридшалан шэнжэлжэ харахадамнай, Баргажанай голдохи газар дайда шэнээр бүрилдэжэ байһан Хойто-Байгалай ТПК-гай хүн зонине ерээдүйдэ һүөөр, хартаабха, овощ болон бусад эдеэ хоолоор хангаха гол баазань болохо зэргэтэй. Баргажанай голой хоёр районине ойрын сагта Байгал-Амарай түмэр замай магистралиин барилгын болон байгаалиинь баялигые ашаглаха зэнодо, Хойто-Байгалай территориально-үйлэдбэриин комплексын таһаршагүй хубинь мэтээр оруулаагүйдэ аргагүй юм. Гансал иимэ арга боломжоор Баргажанай, Хурамхаанай районуудай колхоз, совхозуудай хүдөө ажахые тон түргэнөөр томодхожо мэргэжүүлхэ шухала олон асуудалнууд богони болзорто шиидхэгдэхэ байна. Тиигэжэ нэн түрүүлэн хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ эндэхи газараа һайнаар ашаглажа, БАМ-ай барилгашадые эдеэ хоолоор түргэн болзорто хангажа захалха аргатай болохо юм. Баргажанай голдохи хоёр райондол адли БАМ-ай зонын хүн зонине хүдөө ажахын продуктнуудаар хангажа шадаха гүйсэд аргатай газар дайда Байгал-Амарай магистралиин бүхы баруун участогта байхагүй. Эндэ байгаалиингаа, сагай уларилай болон экономическа талаараа яһала таарамжатай юм.

Баргажанай, Хурамхаанай районуудай колхоз, совхозууд мүнөө 80 мянга шахуу гектар газар элдүүрилнэ. Тиихэдэ 130 мянган гектар сабшалан, бэлшээритэй. Баргажанай голдохи сагай уларил Хойто-Байгалай, Баунтын райондо орходоо жэшээлэшэгүй дулаан байдаг. Эндэ дулаан, хюруугай унадаггүй сагынь 80—115 үдэр болодог, тиин таримал болон бусад ургамалнуудай ургаха хаһа 140 — 150 үдэрэй туршада үргэлжэлдэг, мүн жэлдээ дунда зэргээр 200—250 миллиметр шииг нойтон ородог байха юм. Буряад орондо таригдадаг хүдөө ажахын бүхы ургамалнууд Баргажанай, Хурамхаанай районуудта ургадаг гээшэ. Тэрэшэлэн дурсагдагша районуудта мелиорациин хүсөөр һайжаруулагдаха газарайнь хэмжээн 166 мянган гектарта нэмжынхэй гэхэ гү, али республика дотор ундалуулагдаха аргатай бүхы газарай 26 процентынь эзэлнэ. Мүнөө үедэ мелиорациин хүсөөр һайжаруулагдахаар газарай гурбанай хоёр хубинь колхоз, совхозууд ашаглана. Эдэ бүхы тоо, баримтанууд юу элирүүлнэб гэхэдэ, хүдөө ажахын эндэхи предприятинуудай эдеэ хоолой продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ дүүрэн арга боломжотой байһыень гэршэлнэ.

Уридшалан шэнжэлхэдэ, Баргажанай голдо хүдөө ажахын һалбаринуудые ажахынууд хоорондын хамжаанай үндэһэ һуури дээрэ мэргэжүүлээд, саашадань үйлэдбэриинь улам томодхоод байбал, Хойто-Байгалай ТПК-гай эрилтые Баргажанай, Хурамхаанай районууд хартаабхаар, овощоор, һүөөр гүйсэд хангажа боломоор байна. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ программын гол шэглэл эндэ юуб гэбэл, мелиораци хэгдэһэн газараа саашадаа улам үргэнөөр ашаглаха болоно. Ушарынь хадаа Баргажан голой газар дайда республикымнай диилэнхи тарялангдал адли һалхинһаа ехээр муудадаг гээшэ. Энээнине нютагай хүн зон һайн мэдэдэг байһандаа, бүри урда сагһаа эхилжэ сагай уларилай бэрхэшээлтэй эрид тэмсэдэг бэлэй. Тэдэнэр илангаяа уһалжа, тогтууритай баян ургаса хуряадаг байһан юм. Мүнөөшье эндэхи хүн зон сабшалан, тарялангаа уһалха хүдэлмэрине онсо шухалада тоолоно. Хэрбээ Улан, Шитханаар ошобол, арбан долоодохи, арбан наймадахи зуун жэлдэ баригдаһан тон юрын уһалууриин системэнүүдэй бүрин бүтэн үлэһыень харахат. Тэрэ холын үе сагай тарияашад иимэ аргаар ороохо тарянай баян ургаса суглуулжа абадаг байгаа бшуу.

Баргажан голой ажахынууд гушаад оной үеэр газартаа үргэнөөр мелиораци хэжэ эхилһэн юм. Илангаяа тэрэл үеэр (1930-аад онуудта эгээл томо гэжэ тоологдодог байһан) Харалигай, Хүшэгээрэй, Галтайн, Түнгээнэй, Алешкинэй уһалууриин һубаг, ханаабууд шэнээр баригдажа, ашаглалгада тушаагдаа бэлэй. Мүнөө Баргажанай голой колхозууд, совхозууд уһалагдадаг газарайнгаа хэмжээгээр республика дотороо түрүү һууринуудай нэгые эзэлнэ. Эндэхи уһалууриин системэнүүдэй диилэнхи хубинь хүсэд инженернэ бэшээр баригдажа, эхиндээ уһа залаха түхеэрэлгэгүйдөө дүүрэн хүсэндөө ашаглагдаагүйшье һаа, тэрэл уһалһаниинь яһала аша үрэтэй байгаа ха юм. Жэшээлбэл, олохон жэлэй туршада Һахалиин совхоз гектарай 300 центнер овощ, 400 центнер хүрэтэр корнеплодуудые ургуулжа хуряана. Тиихэдэ Баргажанай совхоз уһалагдадаг сабшалангай гектар бүриһөө 35, мүн дээшэшье центнер үбһэ абажа шадана.

Уһалагдадаг газарай үшөөшье ехэ хүсэтэй байһыень ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин научна подразделениин туршалгын пунктын хэһэн шэнжэлгэнүүд элеэр гэршэлээ. Жэшээлбэл, Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой эзэлдэг газар нютагта Буряадай хүдөө ажахын эрдэмшэнжэлгын институдай тэжээл үйлэдбэрилхэ таһагай хэһэн туршалгануудай дүнгүүдые зэргэсүүлэн харахада, уһалагдадаг газарта таригдаһан тэжээлэй ургамалнуудай ургаса ундалуулагдаагүй поли инхидо орходоо 8—10 дахин дээшээ байгаа ха юм.

Баргажанай голой хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлэн хүгжөөхэ холын хараата зорилгонуудые тодорхойлходоо, нэн түрүүлэн газартаа мелиораци хэхэ гэһэн сэхэ заабари эдэ бүхы туршалгын болон нютагай тарияашадай туйлаһан дүнгүүд элишэлжэ үгэнэ. Хэрбээ мүнөө үедэ хахалагдадаг арбан гектар бүхэнэй нэгэниинь уһалагдадаг байбал, хожом хойшодоо энэнь эрид хубилгагдажа, ундалуулагдадаг поли үргэдхэгдэхэ зэргэтэй. Эгээл энэ талаараа Баргажанай голдо хүдөө ажахые хүгжөөхэ асуудал онсо анхарал татана бшуу.

Баргажанай голой хоёр райондо мелиорациин хүсөөр һайжаруулагдаха газарай хэмжээн туйлай ехэ гэжэ урид тэмдэглээ һэмди. Гэбэшье энэ программые бэелүүлгэдэ горитой ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдажа, эрдэмшэнжэлгын, проект зохёолгын ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой. Эдэ ажалнай манай һанаашаар түргэн болзорто бэелүүлэгдэхэгүй байна. Тиимэһээ түрүүлэн бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэхэдээ, уни урдын сагта баригдаһан, мүнөө хуушаржа хэрэглэгдэхэеэ болижо байһан уһалууриинь һубаг, ханаабуудые шэнэдхэн һэльбэжэ ашаглаха талаар тодорхой хэмжээнүүдые хараалха, бэелүүлхэ хэрэгтэй. Мүнөө мэргэжэлтэдэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, уһалагдадаг 20 мянган гектарай 14 мянган гектарынь таһалгарягүй ундалуулагдана. Зүгөөр «Востоксибгипрозем» институдай Буряадай филиалай һанамжаар эдэ тоо, баримтанууд дээшэлүүлэгдэнхэй байна. Мүноо абажа харахада, һаяхан баригдажа ашаглагдаһан Харалигай уһалууриин һубаг, ханаабуудай дэргэдэхи сабшалан, поли болон хэдэн олон жэлэй һайжаруулагдаһан бэлшээриһээ ондоо газар таһалгарягүй ундалуулагданагүй бшуу. Иигээд ерэхэдээ 12 мянган гектар шахуу газарай уһалууриин системэ шэнэдхэн заһабарилагдаха болоно. Энэ асуудал бүри 1977 ондо, ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин бүлэг научна-хүдэлмэрилэгшэдэй Баргажанай голдо ерэжэ, тусхай шэнжэлгэнүүдые хэһэнэй удаа табигдаа бэлэй. Тэрэ үедэ хүдөө ажахын болон түсэблэлгын органуудта зорюулжа бэлдэгдэһэн элидхэл дотор арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүүрэтэр бии байгаа уһалууриин һубаг, ханаабуудые заһабарилжа, шэнэлжэ дүүргэхэ гэһэн зорилго тодорхойлогдоо һэн. Теэд мүноо шэнэдхэн заһабарилха хүдэлмэринь тон аалиар ябуулагдажа, хараалһан болзортоо бэелүүлэгдэнэгүй, удаадахи табан жэлдэшье үргэлжэлхэнь элитэ хаш.

Шэнэ мелиоративна барилга тушаа хэлэбэл иимэ. Ойрын сагта түрүүлэн, Хурамхаанай уһалууриин-хатаалгын системэ баригдажа, Хүнтэйн захагүй дайда ашаглагдаха болоно. Тодорхойлбол, Хүнтэйн уһалууриин системэ баригдажа захалха юм. Энэ хоёр системэ барилгын проектые «Южгипроводхоз» институт зохёон бэлдэжэ байнхай.

Хүнтэйн уһалууриин системэ Баргажанай, Хурамхаанай районуудай арбан ажахын газар дээгүүр татагдажа, Зүүн ба Баруун Хүнтэйн 34 мянган гектар газар уһалха байна.

Хүнтэйн уһалууриин системэ бариха тухай хэлсэгдэһээр үнихэнэй. Ушарынь хадаа олохон жэлэй туршада эндэ нэмжыһэн тарялангай хүрьһэн һалхинда үлеэлгэжэ, түргэнөөр муудажа, элһэндэ даргдажа байнхай. Энэ аюулта байдалые зогсоохын, усадхахын тула Хүнтэйдэ агротехническэ хэмжээнүүдһээ гадна уһан заабол хэрэгтэй.

Мүнөө үедэ Хурамхаанай намаг ашаглагданагүй. Хэрбээ энэ намагые урид хатаагаад, һүүлээрнь уһалагдадаг болгобол, хүдөө ажахыда ехэ туһатай байха. Уридшалан шэнжэлжэ харахада, Хурамхаанай уһалууриин-хатаалгын системын барилгын түрүүшын ээлжээн 6—7 мянган гектарта нэмжыхэ юм. Иигэжэ гурбан ажахын — Аргатын, Хурамхаанай совхозой, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой харьяата газар дээрэхи намаг хатаагдажа захалха байна. Бүхы дээрээ Хүнтэйн уһалууриин системын, Хурамхаанай уһалууриин-хатаалгын системэнүүдэй түрүүшын ээлжээнүүдэй ашаглагдахада, Баргажанай голдо уһалагдадаг газарай хэмжээн 26 мянган гектараар үргэдхэгдэжэ, дүн хамта 45—46 мянган гектар болохо юм.

Баргажан голой газарые мелиорациин хүсөөр һайжаруулха үргэн программа бэелүүлхэдэ туйлай ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдахаһаа гадна, барилгын томо бааза хэрэгтэй. Мүнөө үедэ эндэ РСФСР-эй Уһанай ажахын министерствын оньһожоруулагдамал нүүдэл хоёр колонно ажаллана. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада тус колоннонууд 10 миллион шахуу түхэригэй ажал хэһэн байгаа. Хэрбээ урид хараалагдаһан түсэбэй ёһоор эдэ подразделенинүүд жэлдээ 13—15 миллион түхэригэй хүдэлмэри бүтээхэ ёһотой юм.

Энэ табан жэлэй туршада Баргажанай голдо мелиоративна барилга хэхэ үйлэдбэриин бааза түргэнөөр хүгжөөжэ, саашадаа «Баргузинводстрой» трест байгуулхаар хараалха зэргэтэй. Иигэжэ энэ арбан жэлдэ уһалагдадаг газараа үргэдхоод, тэндээ хартаабха, овощ, тэжээлэй ургамалнуудые ехээр тариха болоно. Тусхайлбал, түргэн гутажа, шанараа алдадаг продуктнуудаар Баргажанай голдо ажаһуугшадые, мүн БАМ-ай забайкальска участогай хүн зонине ойрын сагта гүйсэд хангадаг болохын тула эдэ бүхы ажал ябуулагдаха болоно бшуу.

Байгал-Амарай түмэр замай магистралиин забайкальска участогай эдеэ хоолой программые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула колхоз, совхозуудайнь уһалагдадаг газарые үргэдхэхын хажуугаар, үйлэдбэрсэ мэргэжүүлжэ, үргэн хамжаанай үндэһэ һуури дээрэ үйлэдбэриинень саашадань томодхохо тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоол (1976 он) дотор элирхэйлэгдээ юм. Энээн тухай удаадахи статья сооһоо мэдэжэ абахада болохо.

А. ДЕРИГЛАЗОВ,
экономикын эрдэмэй кандидат.

(Үргэлжэлэл. Эхининь манай газетын ноябриин 24, 26-най номернуудта).

4-дэхи разрядай токарь Владимир Устинович Корчевский Ленинэй орденто Улаан-Удын локомотив-вагон заһабарилгын заводой механическа цехтэ уни удаанай хүдэлжэ, дүй дүршэлөөр баян болонхой. Тэрэ мүнөө 5 станок дээрэ нэгэ доро ажаллажа, түсэбөө 120 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Владимир Корчевский.

С. БАЛДУЕВАН фото.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДА[Л]
тоосоон ба һунгалта

БОДОТО ХЭРЭГЭЭРЭЭ ХАРЮУЛХА

Районой бүхы промышленна продукциин 43 процентые Шэнэ Бэрээнэй гол завод үгэдэг юм. Эндэ бүхыдөө 16 түхэлэй продукци үйлэдбэрилэгдэнэ. Жэл соо 22,5 мянган прицеп, 1800 автомобиль, автомобилиин 3,5 мянган двигатель, 100 трактор, тэрэнэй 150 двигатель болон бусадшье оньһон түхеэрэлгэ бүтээн гаргагдана.

Тус заводто хоёр мянга гаран хүдэлмэришэн хүдэлдэг. Тэдэнэр профсоюзай 48 бүлэг болон цеховой арбан организацинуудта хубааранхай. Тиимэһээ һаяхан эндэ үнгэргэгдэһэн профсоюзай конференциин хүн бүхэнэй анхарал татаһаниинь ойлгосотой.

Энэ конференци дээрэ элидхэл хэһэн завкомой түрүүлэгшэ В. В. Жерлов гол анхаралаа коллективэй үйлэдбэриин ажал ябуулгада, социалис мүрысөө эмхидхэгдэ хандуулаа. Олонхи хүдэлмэришэдынь социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Жэшээнь, арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ даабарине гурбан жэл соо дүүргэхэ гэһэн слесарь И. С. Корытовай үүсхэл олоной дунда ехэтэ һайшаагдажа, халуунаар дэмжэгдээ. Мүнөө тэрэ өөрөө 1983 оной түсэбөөр ажаллажа байнхай.

Социалис мүрысөөнэй үүргэ дээшэлүүлхэ талаар завком нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулна гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Мүрысөөнэй дүн түргэн, саг болзор соогоо согсологдоно.

Гэбэшье тус заводойхид бүхы хүдэлмэрисэ нэгэ тэгшээр ябуулжа, тогтууритай дүн туйладаг болоогүй байһаар. Зарим үедэ һарын даабари дүүргэгдэнэгүй. Энэ хадаа түсэб бэелүүлхэ хэрэгтэ ехэ һаад ушаруулна. Тодорхойлходо, сентябрь һарада 700 мянган түхэригэй продукци дутуу гаргагдаа.

Конференци дээрэ үгэ хэлэгшэд бии байгаа дутагдалнуудые шүүмжэлхы ёһоор хаража, тэдэндэ харюу олохые оролдоһон байгаа. «Хажуудаа нэгэшье гээгдэгшэдгүйгөөр хүдэлхэ» гэһэн уряа ажалша коллективүүдтэ үшөө үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэгүй. Тэрэшэлэн хүдэлмэришэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ онол арга болохо бригадна подряд гүйсэд һайнаар хэрэглэгдэдэггүй байна. Мүнөө үедэ гол үйлэдбэри дээрэ энэ онол аргаар оройдоол 18 бригада ажаллана. Зүгөөр энэ арга бэшэшье бригадануудта хэрэглэхэ боломжо бии юм. Тиихэдэ ямаршье шалтагаангүйгөөр ажалдаа гарахагүй, архидаха ушар үзэгдэнэ. Эдэ бүгэдые профсоюзай цеховой комитедүүд хаража, мэдэжэ байгаад, эрид шууд хэмжээ абанагүй.

Ажалай журам [...] руулагшад түрэл колл[...] хойшо татахаһаа гад[...] рим залуушуулда м[...] шэ харуулжа, тэдэни[...] руу харгыда оруулна[...] суг хүдэлдэг нүхэдөө[...] риальна талаарше хо[...] на бшуу. Түсэб дүүрг[...] гүй үлэшэнэ. Эндэһэ[...] тэ түлбэри абтагда[...] Энэл ушарһаа хүдэлм[...] дые урмашуулгада [...] лагдаһан мүнгэн [...] оройдоол багахан хуби[...] тэнэ.

Тэрэшэлэн ажалай [...] эбдэгшэд ехэнхидээ [...] муутай юумэ бүтээдэг. [...] гаяа К-700 түхэлэй тр[...] нуудай двигательнүүд[...] гаар заһабарилагдана. [...] эдэнэй тоодо автомо[...] двигательнүүдшье бии[...] даа. Теэд иимэ муута[...] һабарилга хэһэн нэгэшь[...] дэ яла тохогдоогүй [...] юм. Гэбэшье завкомой[...] дани дээрэ тоосоото [...] шанарай асуудал [...] харагдаагүй байна. Үг[...] һэн экономист Г. П. [...] ников, тепловозой ма[...] И. А. Зоркальцев боло[...] сад энэ асуудалда го[...] харалаа хандуулаа.

Мүн журам хазагай[...] ладагай нэгэ шалтага[...] хэлэ эмхидхэл, ажалай[...] байдал муу гээд тэм[...] дээ. Мүнөө үедэ завод[...] гэшье цех ажалай һай[...] далаар һайрхаха а[...] Үдэр ошохо бүри газа[...] тэржэ байна. Теэд оло[...] хүүдтэ сонхынь шэл [...] хэй, байдалынь задага[...] даа. Энэ ушарһаа оло[...] нүүд хүйтэ абана гэжэ [...] Л. Н. Бобошкина шү[...] лэн хэлээ.

Үнгэрһэн жэлдэ хү[...] ридэ абтаһан 499 хүн[...] банайнь нэгэ хуби аж[...] гаража ошонхой. Т[...] олонхинь ажалай эрх[...] далай мууһаа ондоо [...] ябаһан байна. Заводто [...] хиндээ залуушуул хүд[...] Тэдэнэр хамтын гэрт[...] даг юм. Эндэ одоошье[...] римтай болгохоор саг [...] гээд И. К. Афанасьев[...] дүүлбэ. Таһалга соонь[...] сэбэр сахигданагүй, [...] столынь эбдэрхэй.

Тэрэшэлэн үгэ хэ[...] худалдаа наймаанай му[...] һые тэмдэглээ. Худа[...] шэд хилээмэ, һү абал[...] түлөө нилээд ехэ хү[...] риингөө саг гээнэ. Ху[...] наймаае эмхидхэхэ [...] олон түрүү шэнэ ар[...] бии ха юм. Теэд тэд[...] дэ эндэ хэрэглэгдэнэгү[...] шэб?

Конференци дээрэ [...] һанамжа, дурадхал, [...] жэлхы ажаглалтануудта[...] хилдуулан, завком та[...] жатай хэмжээнүүдые [...] бэзэ гэжэ найдагдана.

Д. ТУМАН[...]

Загарайн район.

ОЛОНДО ХҮНДЭТЭЙ ХҮН

Зунай аагма халуунай үе һэн. Үдэ багта наран улам шангаар шаража, газаа аргагүй бүгшэм халуун болоходонь, оршон тойрон амиды амитанайшье дүтэ нааша байхаар бэшэ болошоно. Гансал һоно батаганаанай һиигaнаха абяан лэ дуулдана.

Мөөрөөшын голой шугы бургааһанай захада хүхэ үнгэтэй вагон-гэр тэбхын харагдаба. Эндэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, досоонь хон-жэн, нэгэшье хүн харагдабагүй.

— Эдэшни иишэ үгы гээшэ гү даа. Голойнгоо эхин руу сабшана ха юм, — гэжэ мантай суг ябаһан сомоной Совдэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Роза Бимбаевна Будаева тайлбарилба.

Үнэхөөрөөшье, саашаа холошье ябаагүй байтарнай шугыгаа зубшан, һүринүүд удаа дараалан жэрьмдэжэ эхилбэ. Теэд хүнүүдэй ажаллажа байхань харагдабагүй. Гансал шугы бургааһанай саагуур урдажа байһан голой шааяхань лэ соностоно. Теэд уданшьегүй бургааһанай һүүдэртэ үдынгөө хоол барижа байһан хүнүүдтэ дүтэлжэ ерэбэбди.

— Үбһэшэдэй звеное даагша Бато-Очир Дашиевичтай танилсагты. Энэ нүхэр тантай уулзахаяа ерээ, — гэжэ сугтаа ябаһан Роза Бимбаевна хэлэбэ.

Тэндэ һуужа байһан бэсэр үндэршэг, наранда хүрилшэһэн шарайтай, хүнгэн сарюун наһажаал хүн түргэхэноор бодожо, бидэнэй хажууда ерэбэ. Ажабайдалай ехэ зам гаталһан, жаран зургаатай болотороо ажалай халуун хүйтэнине нилээд үзэһэн энэ хүнэй нюур шарайда үндэр наһанай шэнжэ оройдоошье үзэгдэбэгүй.

Бато-Очир Дашиевичай ажалайнгаа намтар хөөрэжэ һуухыень шагнахадаа, эгээл хүндэ хүшэр, үлэсхэлэн хооһон үедэ залуу гүлмэр хүбүүнэй зобоһон тулиһаниинь минии нюдэндэ эли бодоор харагдахадал гээ һэн. Иимэ сагта үндыһэн Бато-Очир ехэл һүбэлгэншье, ухаатай һоноршье ябаа. Агууехэ Октябриин алтан элшэ доро мүндэлһэн шэнэ засагай шэнжые тэрэ зүрхэндөө ехэл дүтөөр ойлгожо, үзэг бэшэг мэдэхэ хүсэлэнтэй нютагтаа нээгдэһэн эхин һургуулида ороһон байна. Тэрэнээ дүүргэмсээрээ Сүбэгтын долоон класс дүүргээд, нютагтаа элдэбын ажалда хүдэлбэ. Һүүлдэнь Хяагтын багшанарай училищада заочноор һуралсаба. 1939 ондо тэрэнээ дүүргэжэ, Хяагтын-Эхинэй эхин һургуулида багшаар хүдэлхөөр ороо һэн. Эгээл энэ үедэ тэрэ үхибүүдтэ хэшээл үнгэргэхынгөө хажуугаар залуушуулай дунда гэгээрэлэй хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулаа. Мүн үзэг бэшэг мэдэхэгүй зондо хэшээл хэдэг болобо. Иигэжэ ажаллажа байтарнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилжэ, Бато-Очир Ванчиков гүрэн түрэеэ, газар, уһаяа, гал гуламтаяа, гэр бүлэеэ хамгаалхаяа уялгата албандаа мордоо һэн. Тэрэнэй дайшалхы харгы зам 1941 оной декабрьһаа эхилһэн юм. Түрүүн Сретенскын ябаган-сэрэгэй училищада 6 һарын туршада һураад, баруун тээшээ Курска область руу ябаа һэн.

Б-О. Д. Ванчиков 2-дохи Украинска фронтын 93-дахи гвардейскэ дивизиин бүридэлдэ орожо, политическэ хүмүүжүүлгын талаар ротын командирай орлогшоор дайшалхы намтараа эхилбэ. Дайнай үедэ иимэ хүдэлмэриин удха шанар хэндэшье мэдээжэ. Тэрэ сэрэгшэдтэеэ хамта дайсадтай эрэлхэг зоригтойгоор тулалдадаг байгаа. Тэдэнэйнгээ дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хэдэг һэн. Иигэжэ Харьков, Кривой Рог хотонуудые дайсадһаа сүлөөлэлсэһэн байна. Тэрэ Харьков хото сүлөөлэлсэхэдөө хоёр дахин хүндөөр шархатаа. Гурбадахяа Кривой Рог шадар шархатаба. 1944 ондо Бато-Очир Дашиевич түрэһэн нютагтаа хоёр таяг тулаһан бусажа ерээ һэн. Тэрэнэй дайшалхы намтарай баяншье һаа, тэрэ түрэлхиин даруу номгон абари зантай хадаа өөр тухайгаа, дайнда хайшан гэжэ ябаһанаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ һуудаггүй хүн байба. Теэд энэ хүнэй эрэлхэгээр, хоротойгоор дайсадтай тулалдадаг байһаниинь бүгэдэндэ элитэ. «Шэн габьяагай түлөө», «Германиие илаһанай түлөө», «Совет Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй 60 жэл» гэһэн медальнууд тэрэнэй бодото гэршэ болоно бшуу.

Тэрэ нютагаа ерэһээр [...] тээ минии һуугаагүй. Мөө[...] шын һургуулида багша[...] эхилһээр 1958 он боло[...] энэл ажалдаа хүдэлөө. Э[...] ажаллахал байгаа, теэд [...] най шарханууд тэрэнине[...] боодог болобо. Угайдха[...] Шэхэнниинь хатуу боло[...] багшалхадань ехэл хүнд[...] щэр болоо һэн. Ии[...] Хяагтын лесхоздо лесни[...] хүдэлжэ эхилбэ. Энэ ажа[...] 12 жэлэй туршада хүдэл[...] 1975 ондо наһанайнгаа [...] ралтада гараа һэн.

Бато-Очир Дашиевич[...] сидэ гараашье һаа, т[...] совхоздоо шадалайнгаа [...] гээр туһалдаг юм. З[...] сагта тэрэ звеное даа[...] үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ [...] дэлмэридэ эдэбхитэйгээр[...] баададаг байба. Б-О. Д. [...] чиков орсддосотой һайн [...] лаараа нютагайнгаа [...] хүндэтэй. Тэрэ сомоной [...] ведэй депутадаар һунгал[...] хай юм.

Совет ороной ургажа [...] залуу үетэнине һурган [...] мүүжүүлжэ ябаха үедөө [...] то-Очир Ванчиков 1945 [...] до Ленинэй партиин зэр[...] жагсаа һэн. Тэрэ са[...] хойшо коммунистын [...] нэрэ зэргые арюун [...] наар абажа ябана.

Дайнай ба ажалай вете[...] Бато-Очир Дашиевич м[...] Мөөрөөшэ һууринда аж[...] на. Цырен-Дулгар Даш[...] натай 8 үхибүүдые һайн [...] ханаар хүмүүжүүлээ. [...] рен-Дулгар Дашиевна [...] наһаараа совхозойнгоо [...] ажал эрхилэлсэжэ ябаһа[...] мүнөө наһанайнгаа ама[...] тада гаранхай. Валя, Л[...] Надя басагадынь эсэгы[...] зүргөөр багша болонхой[...] шэ үхибүүдынь элд[...] ажалда хүдэлнэ. Эрхим а[...] шан, һайхан сэдьхэлтэй [...] гэжэ тэндэхи зониинь [...] рээн тухай хэлсэдэг, бай[...]

Д. ДОНДОКО[...]

Хяагтын район.

ХҮН БА ХУУЛИ

СОЦИАЛИС ЗӨӨРИ — ХАМТЫН БАЯЛИГ

[illegible]

ябадалтай тэмсэл дэлгэрүүлхэ, алмаха ба арьбадхаха хэрэгтэ онсо нүлөө үзүүлдэг байна.

Гэхэтэй хамта, ниитын зөөридэ хайша хэрэгээр хандаха, гүрэнэй зөөри үрихэ, худал хуурмаг тоонуудые бэшэжэ, нюдэ далдалха, социалис зөөри хулгайлха баримтанууд яһала дайралдана.

Иимэ ябадалнууд илангаяа Буркоопсоюзай зарим эмхинүүдтэ, Госкомсельхозтехникын предприятинуудта, ой модоной болон хүнэй зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерствэнүүдтэ, «Бурмясопром», «Забайкаллес» нэгэдэлнүүдтэ, «Птицепром» трестдэ, хэдэ хэдэн хүдөөгэй ажахынуудта үзэгдэжэ, гүрэнэй зөөри муугаар сахигдана. Гол шалтагаанинь гэхэдэ, зарим хүтэлбэрилхы тушаалтад гүрэнэй зөөри хадагалха, тоо бүридхэлөө һайжаруулха, кадрнуудые шэлэн абаха, хубаарилан табиха асуудалнуудые шиидхэлгэдэ горитой алдуунуудые гаргана. Тэдэнэр олонхи ушарта коллективүүд соогоо эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар ябуулдаг байна. Жэшээлхэдэ, урдань сүүдлүүлһэн Фетисова гэгшэ Мухар-Шэбэрэй райпотребсоюзай магазинай наймаалагшаар хүдэлжэ эхилһээр үнишье болонгүй ехэ мүнгэ дутааһан байна. Хэжэнгын райпогой түрүүлэгшэ Ц. А. Рабданов гүрэнэй зөөри хулууһан, үриһэн хүнүүдэйнгээ хэрэгүүдые мүрдэлгын органуудта үгэдэггүй байһан.

Улаан-Үдын мяханай комбинадта гүрэнэй зөөри үрихэ ябадалтай тэмсэл дэлгэрүүлхэ тушаа элдэб шиидхэбэринүүд болон захиралтанууд олоор абтадаг юм. Теэд комбинадай хүтэлбэрилэгшэд мяханай продуктнуудые хулууха, ниитын зөөридэ эзэн бусаар хандаха ябадалнуудта зохихо сэгнэлтэ үгэдэггүй байшоо. Энээнһээ уламжалан хүнүүдһээ эдилгэ абадаг байгаа.

Һүүлэй сагта зарим хүтэлбэрилэгшэд гүрэнииие мэхэлхэ, хамтын зөөри үрихэ, эдилгэ абаха гэхэ элдэб муухай ябадалнуудые гаргана. Сотниковско шубуунай фабрикын бухгалтер Волгина гэгшэ ОРС-ын 61-дэхи магазинине даагша Матвеевэтай үгсээ «ойлголсоод» хуурмаг документнүүдые бэшэжэ, олон жэлэй туршада үндэгэ хулуужа байһанаа баригдаба. Тиигэжэ тэдэнэр дүн хамта 17600 түхэриг үбэршэлөө. Прибайкалиин хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадай директор байһан Капустинь гүрэнэй зөөри хулууһанайнгаа түлөө мүн лэ уголовно харюусалгада хабаадуулагдаба. Ахын районой «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ Мунконов, ахалагша бухгалтер Цыбденова гэгшэд колхозой мүнгэ саг үргэлжэ үбэршэлдэг, үхэр малаа үридэг байһан. Тэдэнэр гэмтэ ябуулгануудайнгаа түлөө эрхэеэ хаһагдаад, ажахые гарза хохидолдо оруулһан мүнгөө түлэһэн байна. «Спецстроймеханизация» трестын Буряадай управлениидэ ахамад бухгалтер Лебедев түрүүтэй хулгайшад гурбан жэл соо «хара» хэрэгээ ябуулжа байһанаа баригдабад. Эдэ хүйхэрнүүд хооһон нэрэнүүдые түлбэриин ведомость соо бэшээд, 23 мянган түхэриг үбэршэлһэн байха юм.

Хүн зонһоо эдилгэ абаха гээшэ совет хүнүүдэй ёһо гурим заршамда огто таарахагүй ябадал болоно. Зүгөөр зарим хүтэлбэрилэгшэд, нэрлэхэдэ, Хандагатайн мехлесхозой директор Тарабукин эдилгэ абаад, республикаһаа гадуур ой модоной продукци эльгээжэ байһанайнгаа түлөө 11 жэлээр эрхэеэ хаһагдаба. Эдилгэ абадаг байһанайнгаа түлөө Заудинска лесхозой директор Темин, Шулуутайн леспромхозой

молибденэй комбинатда болон хэдэн олон колхоз, совхозуудта партийна, профсоюзай ба комсомолой организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд социалис зөөри хамгаалха тушаа хүмүүжүүлгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Ажалай һайн эмхидхэл, бэе бэедээ шанга эрилтэ табидаг ушар, хиналта ба тодорхой тоо бүридхэл, социалис зөөридэ эзэн бусаар хандаха ажалай ба гүрэнэй журам һуладаһан, ниитын зөөри хулууха ушарнууд олошорһон байха юм. Эндэ мүн тоо бүридхэл муугаар эмхидхэгдэһэн байжа, мал тушаан абаха гурим хазагайрууулагдадаг һэн. Гүрэнэй зөөриин харуулшадай дундашье журам муутайшуул олон дайралдана. Жэшээнь, харуулшадай начальник Исмаилов комбинадһаа мяха абажа гараһан продукци худалдаагын таһагай начальник Заря, Улаан-Үдын таарануудые заһабаридаг предприятиин инженер Дымбрылов гэгшэд удаан саг болзороор эрхэеэ хаһагдаба.

Гүрэнэй түсэб — хуули болонхой гэжэ мэдэнэбди. Түсэб даалгабарияа дүүргээгүй аад, тоосоон соогоо худал хуурмаг тоонуудые бэшэхэ ябадал социалис зөөри хулгайлха, үрихэ ябадалые улам һүжэрөөнэ гээшэ. Тиигэбэшье, заримашуул социалис мүрысөөндэ эрхимлэхын, албанай үндэр тушаал эзэлхын, заримдаа шангуудые ехээр абахын түлөө худал хурмаг тоо зохёожо, гүрэнөө мэхэлхэеэ оролдолго гаргадаг байна бшуу. Госкомсельхозтехникын Яруунын районно отделениие эрхилэгшэ Фофанов, «Бурятмелиоводстрой» трестын Баргажанай ПМК-гай начальник Толстихин, «Дальпищеремстроймонтаж» трестын участогай начальник Сонголов болон бусад үгы юумые бии болгожо бэшэдэг байһанайнгаа түлөө харюусалгада хабаадуулагдаа.

Ахамад бухгалтернуудай үүргэ ба харюусалга тон ехэ. Финансын талаар хиналта хэхэ эрхэ гүрэн тэдэндэ олгонхой. Ушарынь гэхэдэ, тэдэнэй гар табилгагүйгөөр нэгэшье документ үнэнтэ дээрэ тоологдодоггүй юм. Тиимэл хадаа эдэнэрэй финансын журам эбдэхэ ябадалые хараһан лэ газарта хуули эбдэхэ ябадал дайралдадаггүй.

Гүрэнэй зөөридэ эзэн бусаар хандадаг хүнүүд заримдаа харюусалгада хабаадуулагдангүй үлэнэ гэжэ шалгалта элирүүлбэ. Тиимэ хүнүүд уридшалан һануулгада, донгодолгодо хүртөөд һаладаг байна. Энэнь тон буруу. Арад зоной алта мүнгые хии һалхяар табижа байдаг хүнүүд харюусалгада хабаадуулагдаха ёһотой. Хуули, албанай журам эбдэһэнэй удаа шанга хэһээлтэдэ ороогүй хүнүүд саашадаа улам годооржо, зоргоороо аашалдаг бшуу. Тодорхойлходо, хуулиһаа хазагайран ошохо ябадал муу мухар хойшолонтой гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Энээниие иимэ жэшээ гэршэлнэ. Хэжэнгын районой Худанай совхозһоо 1981 оной августын 11-дэ жолоошод 8 автомашина хонидые ашажа, мяханай комбинадта абаашахаар түхеэрһэн аад, совхозой ахамад зоотехнигэй уялгые дүүргэгшэ Доржиевһаа нэгэ хони абаад, архидажа мэдэһэн юм. Хонидые мяханай комбинадта тушааха харюусалгатай веттехник Бастуевагай зүгһөө эрилтэ табигдаагүй дээрэһээ хоёр хоноһон хойно муудашаһан хонидой 116 хонидынь гарзалаа бэлэй. Тиигэжэ совхоздо ехэ гарза ушаруулагдаа. Худанай совхозой жолоошодой дунда ажалай журам муу дээрэһээ гүрэнэй зөөридэ эзэн бусаар хандаха ушар гараа гээд тэмдэглэе.

Малай гарзалхада гүрэн, колхоз, совхозууд ехэ хохидолдо ороно. Малшадай зүгһөө ажал хүдэлмэридөө хайша хэрэгээр хандаһанһаа боложо, олонхи ушарта эбэртэ бодо мал, хонид, хурьгад, адуун олоороо гарзалдаг байха юм. Ажахынуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд мал гарзалһанай түлөө зэмэтэй хүнүүлһээ мүнгэ зөөриинь нэхэхэ хэрэгые тооногүй. Тэрэшэлэн зарим газарта малай тоо бүридхэл муугаар хэгдэнэ, гараһан түлшье бухыдөө хараада абтанагүй, гарзалһан малай актнууд муугаар табигдана, тушаалта хүнүүд тэндэнь гараа табинагүй, тиихэдэ гарзань совхозой «ээм» дээрэ бэшэгдээд лэ дүүрэжэ байдаг. Зэдын, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Хурамхаанай районуудай зарим колхоз, совхозуудта иимэрхүү ушар дайралдана. Жэшээлхэдэ, Яруунын совхозой ахалагша малшан Яковлев совхозой хоёр толгой мал үүсэлээд, 1700 түхэригэй мяха тушааһан байба. Хэжэнгын районой «50 лет Октября», Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо үхэр малай тоо бүридхэл муу байһаар.

Гүрэнэй зөөри үрихэ ябадалтай тэмсэхэ талаар шанга хэмжээнүүдэй абтабашье, энэ талаар сүүдэй, прокуратурын, юстициин болон дотоодын хэрэгүүдэй министерствэнүүдэй хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии зандаа. Заримдаа ямар нэгэ хэрэг мүшхэхэ, хэмжээ абаха хэрэгүүд уняжагайруулагдана.

Манай ороной социально-экономическа хүгжэлтын үргэдэжэ, хүн зоной ажабайдалай улам һайжаржа байхада гүрэнэй зөөри хулгайлха, эдилгэ абаха, худал хуурмаг юумэ хэхэ гээшэмнай мүнөө үедэ яажашье таарахагүй ушар мүн болоно.

Социалис зөөридэ гамтайгаар хандаха гээшэ партийно-политическэ ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэри саашаданиь үргэдхэхэ хэрэгтэй нягта холбоотой. Гүрэнэй зөөри өөрымни зөөри юм гэжэ совет хүн бүхэн ойлгохо ёһотой. Хулгай хэдэг, гүрэнэй зөөридэ эзэн бусаар хандадаг хүнүүдтэй тэмсэл гүрэн турын шухала хэрэг болоно.

Б. ЦЫДЕНЖАПОВ,
Буряадай АССР-эй прокурор.

Буряад хэблэлэй 60 жэлэй ойдо

ҮНДЭҺЭН ХЭЛЭНЭЙМНАЙ ҮРГЭН ДАЛАЙ

Үндэһэн буряад хэлэн дээрэ гарадаг газетэмнай жаран наһаяа гүйсэжэ байна. Жаран жэл соогоо совет арадайнгаа эбтэй эетэй бүлэ соо хүгжэгшэ түрэл буряад зонойнгоо алдар соло дуудана, коммунизм байгуулалтын ажал хэрэгтэ зоригжуулна.

Бидэнэрэй, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай урдахи жэлнүүдтэ дунда һургуули дүүргэһэн эдиршүүлэй эрмэлзэлнүүд ехэшье, хирэгүй арюуханшье бэлэй.

Теэд хархис фашистнууд амгалан тайбан байдалыемнай эбдэжэ, һайхан эрмэлзэлдэмнай һаад татаа һэн.

Тиихэдэ, дайнай эхэр бидэнэр арбан найматай, арбан юһэтэй хүдөөгэй хүбүүд колхоздоо эршэм зали ехэтэйгээр ажаллажа байгаабди.

Тэрэ үдэрнүүдтэ «Буряад үнэмнай» «шунахай дайсаниие хюдаха даралсаха хүдэлмэри нягтаар эмхидхэгты, эршэмтэй ажаллагты, түрэл партидаа түшэглэн, Эхэ ороноо хамгаалан бодогты, жагсагты» гэжэ уряалдаг бэлэй.

Оборонын фондо арад зонһоо үнэтэ зүйлнүүдые, дулаан хубсаһа гэхэ мэтые суглуулга 1941 оной намар эхилээ һэн. Тиихэдэл «Фондо оруулха зорилготойгоор», «Нүхэр Сталинай уряалаар» гэһэн минии бишыхан зүйлнүүд «Буряад үнэн» газетэдэ 1941 оной декабриин эхеэр толилогдоһон юм. Тэдэнээ уншажа, ехэтэ урмашаа, баярлаа бэлэйб. Газетэдэ бэшэжэ байха эрмэлзэл намдаа иигэжэ ошотоһон юм. Тэрэ гэһээр 40 жэлэй туршада түрэл газетэдээ бэшэһээр ябанаб.

Тэрэ үедэ аха нүхэдни иигэжэ хэлэдэг байһан юм: «Үнэнөө» уншаагүйдөө сэдьхэл дундашаг шэнги байдаг даа. Энэ һанаан бодол тон зүб бэлэй. «Буряад үнэнэйнгөө» хуудаһануудта сэдьхэлэй хужар, шэхэнэй шэмэг боломоор һони һонин зүйлнүүдые бэдэржэ ходо уншахаш, урма баяраар дэлбэрхэш.

Мүнөө үедэ совет хүнүүднай эрдэм бэлигээр түгэд болонхой. Арадай ажахын элдэб һалбариин нарин бэрхэ мэргэжэлтэд һуража, урган гараа. Эхэ ороноймнай ажахы, эрдэм, соёл болбосорол болон оньһон техникын дэбжэлтэ хурдан түргэнөөр хүгжэнэ. Тиихэлээрээ түрэл газетэдэмнай нилээд ехэ эрилтэ табигдадаг болоһониинь мэдээжэ.

Минии һанахада түрүү хүнүүд тухай уран хурсаар бэшэгдэһэн репортажнууд, зураглалнууд, очеркнууд олоор гаража байгаа һаань, һайн бэлэй. Һүүлэй үедэ хүдөө ажахын түрүү хүнүүдэй, коллективүүдэй дүй дүршэлдэ зорюулагдаһан тусхай хуудаһанууд үшөөл үсөөн толилогдоно. Тиихэдэ соёлой, гэгээрэлэй, залуушуулые хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ түрүү онол арганууд нилээд бии ааб даа.

Түбэй газетэнүүдэй хуудаһануудта уран хурса фельетонууд ходол толилогдодог. Һүүлэй үедэ манай түрэл газетэдэмнай хадхуу шог ёгто булан, муухай мэхэ гохо, хулгай худал, хомхой хобдог ябадал гэхэ мэтэ урданай бүдүүлиг мухар үзэлтэй, гээгдэнги харанхы байдалай үлэгдэлнүүдые «ташуурдаһан» материалнууд хоморшог болоо.

Энээнтэй хамта совет ажабайдалай һайхан шэнжэ шанарые мандуулжа ябаһан мүнөө үеын хүнүүдые бүри элбэгээр харуулбал, уншагшад баяртайгаар танилсаха һэн. Эдэнэр ажалдаа, олониитын ашата туһада, гэр бүлэдөө, зон нүхэдтөө үльгэр жэшээ харуулдаг гээшэ ха.

Ж. БАДМАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ,
Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

ЮРЫН МЭРГЭЖЭЛТЭЙ ХҮН

ЭРХИМ ТЕЛЕГРАФИСТ

Улаан-Үдын телеграфистнүүдэй дунда үндэр бүтээсэтэ ажалаараа суурхаһан ажалай түрүүшүүл олон юм. Жэшээнь, Раиса Михайловна Козлова эндэ хүдэлжэ эхилһээр гуша гаран жэл боложо ябана. Тэрэ Владивосток хотодо хэлхеэ холбооной училищи дүүргэжэ ерэмсээрээ, Улаан-Үдын телеграфта хүдэлжэ эхилээ һэн.

— 1948 оной намарай нэгэ һарада Улаан-Үдын телеграфно-телефонно станцида ажалда абтаа бэлэйб. Тэрэ сагһаа мүнөөдэр хүрэтэр өөрынгөө дурлаһан мэргэжэлээр хүдэлжэ ябагдана, — гэжэ Р. М. Козлова мүнөө хөөрэдэг.

Раиса Михайловна ганса өөрынгөө хара ами хараад һуудаг бэшэ, харин станцида хүдэлхөөр ерэһэн залуушуулда туһалдаг, өөрынгөө дүршэлтэй танилсуулха гэжэ ехэ оролдолго гаргажа ябадаг һайн һайхан һанаатай нүхэр юм. Мүнөө тэрэнэй һургажа гаргаһан комсомол басагад Надя Пнева, Света Кузьмина болон бусад өөрынгөө багшада хододоо баяр баясхалан хүргэжэ байхыень дуулахада, урмашамаар байдаг лэ.

Ажалай ветеран, һурган хүмүүжүүлэгшэ Раиса Михайловна мүнөө коммунис ажалай һургуулида ябажа, өөрынгөө мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлжэ эхилэнхэй. Ажалдаа үнэн сэхээр хандадаг Р. С. Козловагай үнгэрһэн үе соо хэһэн ажалынь үндэрөөр сэгнэгдээ. Һаяхана нүхэр Козловада «СССР-эй Хэлхеэ холбооной министерствын эрхим телеграфист» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдобо. Мүн тэрэ арбадахи табан жэлэй ударнигай нэрэ солодо хүртэнхэй.

Тиигэжэ ажалшадай зүгһөө һайшаал, магтаалда хүртэжэ ябана гээшэ.

Б. БАИНОВ.

НОМОЙ ТАГ

АМАН ЗОХЁОЛОЙ СУГЛУУЛБАРИ

Буряадай филиалай ниитын эрдэмэй институтда буряад арадай аман зохёол олоор суглуулагданхай. хадагаламжада байдаг. Эдээн соо онтохонууд, дуунууд, таабаринууд гэхэ мэтэ бии юм. Энэ жасаһаа шүүбэрилжэ суглуулагдаһан «Түмэн таабари» гэжэ нэрэтэй ном һаяхан Буряадай номой хэблэлээр барлагдажа гараба.

— Институдай жасадань хамтадаа арбаад мянган таабари хадагалагдажа байдаг гэжэ бүридхэгдэһэн байна, — гээд энэ номой оролто үгэ соо дурдагдана.

Хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат Ц-А. Дугар-Нимаевай хүтэлбэри доро институдай научна хүдэлмэрилэгшэд Р. Ж. Жалсанова, Б. Д. Дагсанова гэгшэд энэ суглуулбари бүридхэжэ, хэблэлдэ бэлдэһэн байна.

Буряад арадай аман зохёол суглуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан элитэ фольклор суглуулагшад С. П. Балдаев, буряадай уран зохёолой эхи табилсагша Х. Намсараев болон П. П. Баторов, энэ хэрэгтэ ехэнхи наһаяа зорюулһан И. Н. Мадасон — эдэ ахамад үетэнһөө эхилээд, институдай эрдэмтэд Ц. Б. Будаев, Л. Д. Шагдаров, С. С. Бардаханова, Н. Б. Дугаров болон бусадай суглуулһан аман зохёол, тэрэ тоодо таабаринууд сооһоо зохихо соонь шэлэжэ бүридүүлхын тулада суглуулбари бэлэдхэгшэд ехэ хүдэлмэри хээ гэжэ тэмдэглэмээр. Удхын талаар, уран найруулгын талаар таабаринуудай мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэмэ байхын тулада ехэ һаналаа табиһан байна. Таабаринууд соо гайхалтай мэргэнээр алибаа юумэнэй шанар шэнжэ, түхэл байдал, холбоо барисаа оножо хэлэһэн, гансата сээжэдэ хадуугдаха шэмэг үгэ, дүрэ оложо найруулһан ушар үзэнэбди.

— Эдэ зохёолнууд арадай гүнзэгы бодол, мэргэн ухаа, уран хэлэ гэршэлнэ.., — гээд оролто үгэ дотор уншанабди. Энээндэ жэшээ харуулая.

Ангара далайн хажууда
Агар зандан ургана.
Арбан хоёр һалаатай,
Һалаа бүреэ монсогтой
Монсог бүреэ гуша гушаад
жэмэстэй.

а) Агар зандан модон
Арбан хоёр һалаатай.
Арбан хоёр һалаадань
Гурбан зуун жаран
борооосгой...

гэхэ мэтэ. (Тайлбаринь: жэл, һара, үдэр).

Нэгэ таабариие нютаг нютагта ондо ондоогоор хэлэлсэдэг гуримтай бшуу. Энэнь тэрэ шэгээрээ, нютаг нютагай үгын баялиг, уран найруулга — эдэ бүгэдэсэ харуулжа, энэ ном соо ороһониинь ехэ һайшаалтай.

Буряад арадай аман зохёолой абдарһаа шүүбэрилжэ бүридхэһэн таабаринуудай ном — түрүүшын ехэ суглуулбари болоно. Иигэжэ арад зоной үеын үедэ дамжуулжа ябаһан аман зохёол хүн зоной үзэмжэдэ табигдаба. Алфавидай гуримаар таабаринууд үгтэнхэй. Һүүлдэнь тайлбаринь, фондо хадагалагдажа байһан номер, хэнһээ бэшэжэ абтаһан бэ гэжэ заагданхай.

Энэ суглуулбариие номой магазинуудһаа, Буряадай филиалай номой киоскһоо абажа болоно.

Д. ЖУГДУРОВА.

ХОЁР ҮДЭРЭЙ СЕМИНАР

өөгэй ажалшадай элүүр е хамгаалха асууда- Захааминай районой больницын дэргэдэ хоёр семинар болобо. Эм- гэзэр үнгэрһэн энэ се- рта республикымнай нуудай түбэй болон уча- о больницануудай аха- врачнууд хабаадалсаа.

уулашын хоёр жэлэй ху- соо иимэ семинар За- еск хотодо хоёрдохёо эгдэбэ. Юундэб гэхэдэ, ад, механизаторнууд бо- бусад ажалшадые меди- н талаар хангаха хэ- эндэ муу бэшээр эрхи- нэ. Хүдөөдэ ажаһуугша- 97 процентнь жэл соо хо- ахин медицинскэ хүдэл- лэгшэдэй шалгалта гара- Тиихэдэ малшад үбэлжэл- үедэ эмшэлэгшэдэй хи- доро ажалладаг бо- й. Районой 68 врач, цинын дунда мэргэжэл- 279 хүдэлмэрилэгшэд бүридэ гүүртэ, фермэ- малшадые шалгана, лнэ. Тиимэһээ тус райо- ажалшадай элүүр энхые аалагшадай хүсэл орол- үндэрөөр сэгнэгдэнэ. эндэ 1979—1980 онуудай үбэлжэлгын дүнгөөр хоёрдохи һуури, харин 1980—1981 онуудай дүнгөөр нэгэдэхи һуури олгогдожо, КПСС-эй Буряадай обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй, хүдөө ажахын министерствын, элүүрые хамгаалгын министерствын дамжуулгын Улаан туг мүнгэн шантайгаар барюулагдаһан юм. Семинарта хабаадагшадай урда «Республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые медицинын талаар хангалгын байдал тухай» гэһэн элидхэл республиканска больницын ахамад врачай орлогшо М. Н. Болдогуев хээ.

Захааминай түбэй больницын ахамад врач Б. Н. Намдаков районой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй элүүр энхые хамгаалха талаар хэжэ байһан хүдэлмэри саашанхи зорилгонууд тухай хөөрөө.

Цакирай больницын ахамад врач С. Ц. Тогмитов, Захааминай районой түбэй больницын ахамад врачай орлогшо А. А. Бакшеева, Утаатын фельдшерскэ пунктые даагша Р. Д. Цыренова гэгшэд хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые ямараар хангадаг тухайгаа мэдээсэбэ.

Семинарта хабаадагшад Цакирай, Баян-Голой участково больницануудай хүдэлмэритэй танилсаа. Мүн Хамниин совхозой суута хониншон Г. Г. Базаровай отарада, Дүтэлүүрэй совхозой Зэмхын һу һаалиин фермэдэ ошоһон байна.

Удаань Баунтын түбэй больницын ахамад врач В. В. Тармаев, Хориин — С. П. Кокоев, Прибайкалиин — В. Н. Падерин болон бусад өөһэдынгөө һанамжануудые хэлээ.

Тус семинарта Зэдын комбинадай профкомой түрүүлэгшэ А. Ф. Ваганов, КПСС-эй райкомой секретарь И. Е. Григорьев, райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ С. Л. Гатапов, Буряадай АССР-эй элүүрые хамгаалгын министр Л. Д. Мадыева, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо С. В. Ангапов гэгшэд хабаадалсаа.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: семинарай забһарлалда.

П. ЦЫРЕНОВЭЙ фото.

КАРАКУМАЙ СААД-СЭСЭРЛИГ

НЕБИТ-ДАГ. (Туркмениин ССР). Эндэхи нефтянигуудай байгуулһан элһэ губиин дундахи зуун гектар талмайтай сэсэрлиг саадай яблони, груша, виноград, эндэхи нютагта хоморой шухаг ургамалнууд гэжэ тоологдодог лимон, инжир, гранат, айва үрэ жэмэс үгэнэ.

Элһэ губиин дунда шатама халуун наран доро саад байгуулжа болохо юм гэжэ хэншье этигэдэггүй байгаа. Горгүйсэдком саад ургуулха дуратайшуулда туһаламжа хүргэхэ гэһэн тогтоол гаргажа, тэрэнэй ашаар газар үрэмдэжэ уһан гаргагдаһан, ханаабууд малтагдаһан, гэрхэнүүд баригдаһан байна.

Теэд эндэхи газарые үрэжэлтэй болгохо гээшэ бэлэн бэшэ байба. Небит-Дагай агролесомелиоративна станциин эрдэмтэд туһаяа хүргэбэ. Тэдэнэр элһэтэй газарта алим жэмэс тариха аша үрэтэй агротехникэ дурадхаһан байна.

(ТАСС).

ТАСС • АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

МНРП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

УЛААН-БААТАР. МНРП-гэй ЦК-гай пленум болобо. МНР-эй 1981—1985 онуудай ба 1982 оной арадай ажахын, соёлой хүгжэлтын түсэбүүдэй проектнууд, тэрэшэлэн 1982 оной гүрэнэй бюджедэй проект эндэ зүбшэн хэлсэгдээ. МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. Цеденбал пленум дээрэ үгэ хэлэбэ. Энэ жэл партиин ба ороной ажабайдалай түүхэтэ үйлэ хэрэгүүдээр баян байгаа гэбэ.

Уласхоорондын байдал тушаа тогтон хэлэхэдээ, империализмын эзэрхэг түримхэй бүлэгүүдэй, тэдээнтэй хамта ябуулга хэдэг эзэрхэн-зонхилхые эрмэлзэгшэ хүсэнүүдэй гэмээр дэлхэй дээрэхи оршон байдал шахардуу байһаар — гэжэ Ю. Цеденбал тусхайлан тэмдэглээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр һаяхан ФРГ ошоходоо, тэндэ хэһэн хөөрэлдөөнүүд Совет гүрэнэй амгалан тайбан оршохые ехэтэ хүсэдэг, политическэ шахардуу байдал һуларуулгын хэрэг сахин хамгаалха, бэхижүүлхэ, адли тэгшэ эрхэтэй, али алинда ашатай туһатай харилсаа холбоо хамгаалха ба бэхижүүлхэ гээд үнэн зүрхэнһөө эрмэлзэдэг байһыень үнэншэмэ тодоор элирхэйлэн харуулаа гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Амгалан зорилготой энэ ябуулгынь дүнгүүдые Монгол ороной олониитэ ехэтэ һайшаана, тэрэниие сэсэн бодолой илалта, амгалан байдал хамгаалха ба бэхижүүлхэ, дайнай аюулые саран зайсуулха гэдэг КПСС-эй, Совет гүрэнэй, нүхэр Л. И. Брежневэй сусаршагүй оролдолго хүсэлэлгэнүүдэй эли тодо гэршэ болоно гээд тоолоно.

Европодохи ядерна зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай асуудалаар Женевэдэ эхилһэн совет-американ хөөрэлдөөнүүдые МНР һайшаана, дэлхэйн термоядерна һандарал хосорол зайсуулха, шахардуу байдал һуларуулха, тэрэниие батадхаха гээшэ Советскэ Союзай, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай баримталан бэелүүлдэг гол зорилго болоно. Энэ нангин тэмсэлдэ хубитаяа оруулха гээшэ МНРП-гэй, правительствын ба бүхы монгол арадай арюун уялга, гол оролдолго хүсэлэлгын хэрэг болоно гэжэ Ю. Цеденбал хэлэбэ.

Иран-Ирагай хоорондын хёмороон тухай

БЕЙРУТ. Иран-ирагай фронт дээрэхи байлдаанууд һүүлэй үдэрнүүдтэ эли бодо һүжэрһэн байна. Иранай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй нэгэдэмэл штабай тарааһан ээлжээтэ мэдээн дотор иигэжэ мэдээсэгдэнэ: Иранай сэрэгүүд добтолгонуудые хэһэнэй үндэһөөр Хоросан провинцидахи Сусенгердһээ баруун-хойгуур байдаг Бостан городые эзэлээ. Добтолгын үедэ дайсанай хэдэн зуун солдадууд үгы хэгдэһэн, плендэ абтаһан байна. Бостанай районд һүүлэй сүүдхын турша соо Ирагай истребитель, гурбан вертолет унагаагдаа, хорин танк үгы хэгдээ.

ИНА агентствын дамжуулһан, Ирагай сэрэгэй главна командованиин мэдээсэл дотор хэлэгдэһэнэй ёһоор, Иранай сэрэгүүд ирак-иранай хилэһээ зүүгээр табан километрэй зайда байдаг Бостан городые дахин эзэлбэ. Ирагай самолёдууд фронтын урда секторто Иранай сэрэгүүдые бомбодожо үргэлжэлһөөр. Сусенгердын районд Иранай 85 танк, 300 гаран солдадууд үгы хэгдээ гэжэ мэдээсэгдэнэ.

АМГАЛАН БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛШЭДЭЙ УРГАЛТА

ВАШИНГТОН. Вашингтоной захиргаанай дайн жүрөөдэһэн хараа бодолые буруушаан тэмсэдэг олониитын эмхинүүдэй зэргын ургалта — дайн сэрэгтэ эсэргүү эндэхи хүдэлөөнэй бүри эдэбхитэй боложо байһанай шухала гэршэ жэшээ болоно.

Жэшээлэн хэлэбэл, һүүлэй хоёр жэлэй турша соо амгалан тайбан байдалай түлөө тэмсэдэг эрхэтэдэй эмхиин гэшүүдэй тоо гурба дахин нэмээ. «Врачнууд социальна харюусалгын түлөө тэмсэнэ» гэһэн эмхиин зэргэдэ недели бүхэндэ дунда зэргээр 200 шахуу хүн ороно. Дайн сэрэг буруушаадаг нэгэдэлнүүдэй тоо мүн лэ олон болоно. Гансахан Вашингтондо мүнөө ядерна зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал болиулхын түлөө тэмсэдэг олониитын 40 тухай эмхи бии болонхой.

«Вашингтон пост» газетэ эдэ тоо, баримтануудые дурдаха зуураа, США-гай захиргаанай гадаадын ба сэрэгэй политикатай дашарамдуулан, үргэн олон американецуудай улам ехээр һанаагаа зободог боложо байһые эдэ тоонууд элирхэйлэн харуулна гэжэ тэмдэглэнэ. Мүнөө арбан американец бүхэнэй долооннинь ядерна дайнай аюулай тохёолдожо магад байһанда ехээр һанаата болонхой. Ядерна зэбсэгүүдые саашадань улам олоор түхеэрхэ тухай, «хизаарлагдамал» ядерна дайнай боложо магад тухай правительствын түлөөлэгшэдэй мэдүүлгэнүүд улад зоной түбэгшээлые улам дэбэргэнэ гэжэ статья дотор халагдана.

Үнэн зүб тэмсэлынь дэмжэнэ

КАБУЛ. Империалистнуудаар дэмжэгдэдэг Израилиин хаһаһан хуулита эрхэнүүдээ тэхэрюулхын түлөө Палестинын арадай баатар габьяата, үнэн зүб тэмсэлые бүрин дэмжэдэг байһанаа Афганистанай Демократическа Республикын арад зон, правительство элирхэйлнэ. Палестинын араб арадай тэмсэлые дэмжэн талархаха уласхоорондын үдэртэй дашарамдуулан, ООН-ой Гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Я. Арафадта НДПА-гай ЦК-гай генеральна секретарь, ДРА-гай Революционно Совдэй түрүүлэгшэ Б. Кармалиин эльгээһэн бэшэг дотор энээн тухай хэлэгдэнэ.

ЭЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ҮГЭСЭЛГЭ

ВАШИНГТОН. США-гай оборонын министр К. Уайнбергер, Израилиин оборонын министр А. Шарон гэгшэд хоёр ороной хоорондын «стратегическэ харилсаа холбооной» гурим тодорхойлһон «Үгээ ойлголсолгын меморандум» гэдэгтэ Пентагондо гар табиба. Байгша оной сентябрьда Израилиин премьер-министр Бегинэй албанай хэрэгээр Вашингтон ерэхэ үеэрнь иимэ харилсаа холбоон тухай хэлсээнэй түйлагдаһаниинь элитэ.

«Стратегическэ харилсаа холбооной» элдэб асуудалые — агаарай-сэрэгэй ба далайн-сэрэгэй манёврнуудые түсэблэхэ, хамта үнгэргэхэ гэхэ мэтэ асуудалнуудые хаража үзэхэ зүбшэлэлгын совет, хамтын хүдэлмэришэ бүлэгүүдые тогтоохоор тэрэ меморандум доторнь хараалагдана. Тэдэнь Дүтын Зүүн зүгэй районд сэрэгэй ябуулганuудай хэгдэхэ болоо һаань, «түргэн добтолхо хүсэнүүдые» хэрэглэхэ зорилготой американ томо зэбсэгүүдые Израильда хадагалалгын асуудал мүн лэ шиидхэхэ юм ха.

ЮПИ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, меморандум доторнь нюуса бүлэг бии байна.

Соёлой һонин

УРАН ЗУРААШАДТАЙ УУЛЗАЛГА

«Театр — хүүгэдтэ ба эдиршүүлдэ» гэһэн бүхэсоюзна долоон хоногой һайндэртэй дашарамдуулан, Ц. С. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музей оперо болон балетэй академическэ театрай фойе соо түсхай выставкэ эмхидхэн байна.

Мэдээжэ уран зураашад И. Старков, залуу зураашад Б. Доржиев, Ч. Шенхоров, В. Архипов гэгшэд эдир харагшадта хүгжэлгэ, зохёохы ажал тухайгаа хөөрөө.

Гадна музейдэ ороходо, тэндэ эмхидхэгдэһэн выставкэнүүдтэй танилсажа байхыень эдир харагшадаа уриһабди.

Р. ЦЫДЕНОВА,
Ц. С. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейн научна хүдэлмэрилэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу уран зураашад Б. Доржиев, Ч. Шенхоров, В. Архипов гэгшэд эдиршүүлэй дунда.
А. ПОНОМАРЕВОЙ фото.

ЭДИР ХАРАГШАДАЙ ҺАЙНДЭР

«Театр—үхибүүдтэ ба эдиршүүлдэ» гэжэ нэрлэгдэһэн бүхэсоюзна долоон хоног Ленинэй орденто оперо болон балетэй академическэ театрта һайнаар үнгэрөө. Мүнөө жэлэй энэ һайндэр В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Пионернүүдэй бүхэсоюзна эмхиин бии болоһоор 60 жэлэй ойн угтамжада зорюулагдаа юм.

Республикын урдаа хараха театрай зал ноябриин 24-нэй үдэр һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэһэн байгаа бшуу. Тэрэ үдэр театр соо багтажа ядатараа суглаһан үхибүүдшье һайндэрэйхеэр хубсаланхай.

Улаан-Үдын һургуулинууд долоон хоногой һайндэртэ мүн лэ һайнаар бэлдээ. Юуб гэхэдэ, удаадахи зүжэгүүдтэ үхибүүд мүн лэ эдэбхитэй олоор суглардаг байгаа бшуу.

«Театр — үхибүүдтэ ба эдиршүүлдэ» гэһэн долоон хоног П. И. Чайковскиин «Евгений Онегин» гэһэн опероор нээгдээ. Юундэ? Энэ оперо хадаа хүүгэдэй ойлгохоор бэшэ орёо зохёол бэшэ гү гэжэ зарим нэгэд һанадаг, тиигэжэ асууха һанашье ушар байха.

• Агуухэ хүгжэмшын уран хурсад дороһоо мүндэлһэн энэ зохёол хадаа ирагуу гоё хүгжэмөөрөө үндэр һайхан мэдэрэл түрүүлдэг юм. Энэ зорилгоороо гурбан зуугаад оперо соо үнэр суурияа эзэлээ.

Театрай коллективэй энэ зүжэгые эдир харагшад тон һайнаар угтан абаа. Оронойнгоо хүгжэмэй дээдэ һургуулинуудые һаяхан түгэсхөөд ерэһэн залуушуул «Евгений Онегиндэ» наадаһан байна. Залуу дуушад В. Базарова Татьянын, О. Аюрова Ольгын, Л. Третьяков Ленскиин, Буряадай АССР-эй габьяата артист Б. Петюк Греминэй, Н. Семина Нянин партинуудые дуулаа.

Эдиршүүлые гоё һайханда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ театрай үүргэ угаа ехэ гэжэ үнинэй мэдээжэ. Эдир харагшадайнгаа уялга болгожо бүридхүүлэн, һайхан сэдьхэлтэйгээр тэдэниие хүмүүжүүлхэ гэшэ бидэнэй нэн түрүүшын зорилго. Энэ зорилгомнай долоон хоногой һайндэрөөр хизаарлагдахагүй, саашадаашье сэг үргэлжэ бэелүүлэгдэхэ байха ёһотой.

Е. ШКОЛЬНИК,
Ленинэй орденто гүрэнэй оперо болон балетэй академическэ театрай литературна талые даагша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: артистнууд О. Аюрова (Ольга), Л. Третьяков (Ленский) гэгшэд «Евгений Онегин» оперодо дуулажа байна.

А. ПОНОМАРЕВОЙ фото.

ХАНИ БАРИСААНАЙ ҮДЭШЭ

Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой залуушуул һонирхолтой үдэшэ үнгэргэбэ. Энэ удаа тэдэнэр үдэшэдөө Монголой Арадай Республикын мүнөө Ноёхондо хүдөө ажахын практика гаража байһан сасуутанаа уриһан байна. Үдэшэ эмхидхэгшэд багахан концерт бэлдэбэ. Тэрээнэйнь программада монгол дуунууд оруулагдаһан байгаа. Хилын саанаһаа ерэһэн айлшад зүрхөө ханан концертые шагнаһан, мүн өөһэдөө монгол дуунуудые дуулажа үгэһэн байна.

Айлшаар уриһан монгол нүхэдтөө ноёхонойхид гарай бэлэгүүдые барюулаа. Концертын һүүлээр тэдэнэр хамта хатар наада, аттракцион, викторина эмхидхэжэ, хүхюутэйгээр сагаа үнгэргэбэ.

ВЛКСМ-эй комитедэй гэшүүд Баир Лумбунов, Олег Васильев, Василий Болхоев, Должидма Санжиева гэгшэд энэ үдэшые эмхидхэжэ, зохидоор үнгэргэжэ, нүхэдөө, айлшадаа баярлуулаа.

Манай корр.

Хүгжэмэй һургуулиин 10 жэл

Ивалгада хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулиин анхан нээгдэһээр 10 жэлэй ой һаяхан тэмдэглэгдэбэ. Түрүүшын шабинар байһан хүнүүд, эндэ багшалһан нүхэд, түрэлхид, олониитын түлөөлэгшэд ойн баярай суглаанда уригдаа.

Һургуулиин директор Гульзира Агалямовна Богоманшина баярай суглаае нээжэ, хүгжэмэй һургуулиин ажал ябуулга тухай хөөрөө. Ивалгын хүгжэмэй һургуулиин концертнэ бүлэг тэндэхи предприятинууд дээрэ, юрэнхы эрдэмэй һургуулида, «Хуһахан» гэжэ хүүгэдэй саадта концертнүүдые харуулдаг. Гадна хүүгэдэй саадые хүгжэмэй һургуули шефтээ абанхай юм.

Һургуулиин үнинэй багша А. С. Покацкий түрүүшын жэлнүүдэй бэрхэшээл тухай һонирхолтойгоор хөөрөө. Материальна үндэһэниинь тэрэ үедэ угаа тулюур, үхибүүдэй хүгжэм шудалхын тула ямаршье арга боломжо үгы шахуу байгаа юм.

Районой соёлой таһагые даагша В. М. Савельева үгэ хэлэжэ, һурагшадые, багшанарые амаршалаад, «Лидер» гэжэ проигрыватель бэлэглэбэ. Г. А. Богоманшина, О. М. Александрова, Г. А. Ваулина гэгшэд КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой болон арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаба.

Удаань хүгжэмэй һургуулиин һурагшад ехэ концерт харуулаа.

Э. ДЫМБРЫЛОВА,
Ивалгын хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулиин багша.

„ДЗЕРЖИНЕЦ" ТУХАЙ

Кабанскын районой Каменскын 1-дэхи дунда һургуулида журамгүй үхибүүдые муу ябадалһаа зайсуулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Багшанар эдир эдэбхитэдтэй хамта энэ хүдэлмэриие түсэбэй ёһоор эмхидхэн ябуулжа, «Муу ябадалтай нэгэшье һурагша манай һургуулида байха ёһогүй!» гэһэн уряа соностохонхой.

Тиигэжэ һургуулиин ВЛКСМ-эй комитедэй шадар «Дзержинец» гэжэ клуб бии болгогдоо юм. Имагтал эрхимээр һурадаг һурагшад энэ клубай гэшүүд болохо эрхэтэй.

Муу һурадаг, журамгүй, педагогическа томьёо үгын ёһоор, хүшэр үхибүүдые харадаа абан, тэдэниие зүб мүрөөр, үүсхэлыень бадараажа, һайн һурагшадай тоодо оруулха гэшэ клубай гэшүүдэй гол зорилго болоно.

Клубай хүдэлмэридэ багшанар эдэбхитэйгээр хабаадана. Тэдэнэр түрэлхидэй дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулдаг. «Муу ябадалай шалтагаан», «Эдиршүүл юундэ хүшэрнүүдэй тоодо ородог бэ?», «Бүлэ дотор сэдьхэл бодолой хүмүүжүүлгэ», «Архиин хорон ба хүүгэд» гэһэн лекцинүүд түрэлхидэй урда уншагдаа.

В. АСОНОВ,
Каменскын 1-дэхи дунда һургуулиин түрэлхидэй комитедэй гэшүүн.

ДЭЭДЭ ХЭЖЭНГЫН ДУНДА ҺУРГУУЛИДА

ИНСТИТУТ — ҺУРГУУЛИДА

...

ХИМИ, БИОЛОГИ... ШАЛГАРНА

...

—Оролдосотойгоор ... лаха гээшэ иимэл үрэтэй байна даа, — гээд нютаг айлнууд — Очировтан, ... васановтан, Будаевтан болон бусад түрэлхид хөөрэлдэнэ.

В. ТУДЕНОВА,
Хэжэнгын район.

ХҮН БА БАЙГААЛИ

ШЭНЭ АЖАХЫ

Кабанскын районой оньһожоруулагдамал лесхозой мэдэлэй газарай талмай 535190 гектар юм. Хахад миллионһоо дээшэ гектар газар бага бэшэ гээшэ ааб даа. Харин тус ажахын хилэнь гэхэдэ Байгал далайн эрье зубшан, Снежная горхонһоо Прибайкалиин район хүрэтэр 400-гаад километртэ нэмжынэ.

Энэ ажахы һая болотор Танхойн, Бабушкинай, Большереченскын, Кабанскын, Байгал-Худэриин, Сухойн лесничествэнүүд боложо хубаардаг һэн. Иимэ ехэ дайдын ой тайгые түймэр болон хүлеэгдээгүй элдэб ушаралһаа 107 хүн, тэрэ тоодо 61 лесничи хамгаалдаг байгаа. Иимэ үсөөхэн хүнүүдээр эндэхи тайгын баялигые гүйсэд дүүрэн хамгаалха, харууһалхань хүшэр һааб даа. Лесничи бүхэндэнь дунда зэргээр 8800 гектар газар хүртэдэг байгаа ха юм.

Танхойн болон Бабушкинай лесничествэнүүд байгаалиингаа баялигай талаар онсо харууһанда абтахаар юм. Юундэб гэхэдэ, тэндэ элдэб түрэлэй ан амитад олон, жэмэс болон һамар топ элбэгээр ургадаг. Тиимэ хадань зун, намарай үедэ байгаалиин хэшэгтэ дуратайшуул олоороо ябана, гал түймэрэй гараха ушар али олон тохёолдодог байна. Тиимэһээ эндэ амяараа, шэнэ лесничество байгуулха шухала болоо һэн. Бабушкинай болон Танхойн лесничествэнүүдэй бааза дээрэ байгуулагдаһан шэнэ ажахы даб дээрэ ой модоной ажахын ябуулдаг хүдэлмэринүүдые хэжэ байна. Тиихэ зуураа, хушын һамар, һархяаг, жэмэс, эм домдо ородог ургамалнуудые суглуулгада онсо анхарал хандуулхань лабтай.

Шэнэ лесхоз байгуулха тухай шиидхэбэри сентябрьда абтажа, 248280 гектар ой тайга тэрэнэй хүдэлмэрилэгшэдтэнь даалгагданхай. Бүридэлдэнь Выдринэй, Танхойн, Клюевкын, Бабушкинай ба Чеховэй лесничествэнүүд ороно.

Эмхидхэхы асуудалнуудай шиидхэгдэхэһээ гадна, машина, техникэ асарагдажа эхилээ. Саашадаа механизаторнууд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд хэрэгтэй болохо.

Шэнэ коллективэй үндэһэ һуури табиха дүй дүршэл ехэтэй хүдэлмэрилэгшэд эндэ бии. Энэ талаар тус ажахы яһала урагшатай байна.

Танхойн лесничествын нэгэдэхи классай лесничи Мария Михайловна Сячина тэндэ ажаллана. Энэмнай ой модоной ажахыда 33 жэл соо хүдэлжэ байһан хүн. Тиихэдэ Владимир Михайлович Ситников дүй дүршэлөөр хэнһээшье дутахаар бэшэ, мүн лэ олон жэлэй туршада лесничеэр хүдэлжэ байна. Бабушкинай лесничи А. Д. Мещенин ой модоной ажал хэрэгые һайн мэдэхэ хүн ааб даа. Эдэ гурбан коммунист болон бусад нүхэдэй ашаар Байгалай оршон тойроной ногоон шэмэглэл хамгаалха шэнэ эбтэй эетэй коллективэй эндэ бэхижэхэнь найдалтай.

Б. СЕРГЕЕВ.

ХЭНИИНЬ КУБОГТА ХҮРТӨӨБ?

Баскетболоор «Труд» бүлгэмэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ эрэшүүлэй зургаан, эхэнэрнүүдэй табан команда хабаадалсаба. Хэдэн үдэрэй туршада үргэлжэлһэн мүрысөөнэй дүн гаргахада, эрэшүүл сооһоо Зүүн-Сибириин технологическа институдай команда түрүү һуури эзэлһэн байна. Удаадахи хоёр һууринуудта «Труд» бүлгэмэй, «Забайкалец» гэжэ спортын клубай команданууд гараа.

Эхэнэрнүүдэй дундаһаа кооперативна техникумэй, «Труд» болон «Забайкалец» команданууд шалгараа. Эдэнэр бултадаа түрүүшын гурбан һуури эзэлһэн байна. Түрүү һуури эзэлһэн команда болон гэшүүдтэ «Труд» бүлгэмэй дамжуулгын кубок, дипломууд барюулагдаа.

С. ЦЫМПИЛОВ.

СПОРТ

ИЛАЛТА ДОБТОЛГОҺОО ЭХИТЭЙ

Эдиршүүлэй дунда самбо барилдаагаар Буряадай АССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн ЛВРЗ-гэй спортклубай зал соо болоһо дүүрэбэ. Табан командын зуугаад эдир самбист хабаадажа, хаба шадалаа туршаһан, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байха юм.

Жэлһээ жэлдэ самбо барилдаанай улам олон нютагуудта үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байһыень энэ мүрысөөн гэршэлбэ. Жэшээнь, БАМ-ай барилгашадай үхибүүд эрэлхэг зоригтойшуулай спортын энэ зүйлдэ дуранхай. Ушарынь юуб гэхэдэ, Хойто-Муяын дунда һургуулида самбо барилдаанай секциин нээгдэһээр жэл тухай болоһо байна. Һургуулиин багша ба тренер В. В. Посох энэ богонихон болзор соо эршэмтэйгээр ажаллажа, эдиршүүлые спорттой ханилуулаа. Тиин мүнөө иимэ ехэ мүрысөөндэ түрүүшынхеэ хабаадаһан энэ команда ехэ амжалта туйлаба.

— Манай секцидэ 30 гаран хүбүүд спортын энэ гоё һайхан зүйлые эрхилнэ. Энэ зүйл хүн бүхэндэ эрэлхэг зоригые, хүсэл эрмэлзэлые хүмүүжүүлнэ гэхэдэ алдуу болохогүй. Самбо барилдаанда ябаха дуратайшуул олон. Зүгөөр эгээл һайнаар һурадаг һурагшадые нэн түрүүн секцидээ абадагбди. Энэ ушар хүмүүжүүлхы ехэ удха шанартай байна, — гэжэ тренер Вениамин Витальевич Посох хөөрэнэ.

Гэхэтэй хамта урдандаа нэгэнтэ бэшэ шангай һуури эзэлдэг байһан «Труд» бүлгэмэй, Бабушкин хотын суглуулагдамал команданууд юундэшьеб мүрысөөндэ хабаадабагүй. Хэрбээ эдэнэй хабаадаа һаань, хибэс дээрэ бүри шанга, бүри һонирхолтой тэмсэл болохо байгаа бшуу.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ — 45 килограмм — «Спартак» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Костя Носков бултанһаа һайн һорилго бэлэдхэлтэй байба. Бар хүсөөрөо тиимэ булюу бэшэшье һаа, тэрэ гоё һайхан арга дүрэтэй, ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһандаа илалта туйлаа. Олег Шубаров (ЛВРЗ-гэй спортклуб) Володя Пискунов («Спартак») хоёр шанда хүртэбэ.

50 килограмм. Улаан-Үдын 11-дэхи һургуулиин 8-дахи классай һурагша Тумэн Санжиев (ЛВРЗ) мүрысөөнһөө мүрысөөндэ шадабаряа дээшэлүүлжэ байна. Тэрэ бар хүсэтэй. Түгэсхэлэй уулзалгада В. Сластинтай («Спартак») барилдахадаа, адли очкотой болоһо (1:1), түрүүлэн арга дүрэ хэһэнһээ илажа гараа. Гэбэшье Тумэн бүхы арга хабаяа харуулжа шадаагүй гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ, хоёр һара тухай сагай урда тээ городой түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ Т. Санжиев В. Сластинтай мүн лэ уулзахадаа, тогтоон торгонгүй шүүжэрхёо һэн.

Удаадахи шэгнүүртэ аяар 19 хүн сугларба. ЛВРЗ-гэй спортклубһаа В. Хохлов С. Невзоров хоёр бэрхэ самбистнууд болоһо ябаһанаа харуулаа. Тэнсүү шанга тэмсэлдэ илажа, Вячеслав Хохлов республикын чемпион болобо. Хойто-Муяһаа ерэһэн Руслан Андреевые эндэ онсолон тэмдэглэлтэй. Тэрэ түрүүшээр тээлмэрдэбэшье, саашадаа улам эдэбхитэйгээр барилдажа, дүрбэдэхи һуури эзэлһэн байна.

Александр Перебоев хүдэр шамбай бэетэй, хурса һонор харасатай, һэримжэтэй хёрхо хүбүүн юм. Тэрэ 65 килограммай шэгнүүртэн сооһоо яаха аргагүй булюу байба. Энэньшье гайхалтай бэшэ. Саша республикын чемпион, зонын мүрысөөндэ шанда хүртэһэн, РСФСР-эй чемпионадта хоёр дахин хабаадаһан намтартай. А. Перебоев гоё һайхан арга дүрэтэй байһанайнгаа түлөө түсхай шанда хүртэбэ. А. Санжиев (Хяагтын-Адаг), А. Рудковский (Хойто-Муя) гэгшэд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлээ.

Эгээл хүндэ шэгнүүртэ А. Акимов (ЛВРЗ) В. Шаракшинов («Спартак») хоёр түгэсхэлэй наадаанда хабаадаба. Аяар арба гаран килограммаар хүнгэн байһан Алексей Акимов эршэмтэйгээр добтолбошье, 2:3 тоотойгоор шүүгдэжэ, хоёрдохи һуурида гараа. Сэхыень хэлэхэдэ, Вадим Шаракшинов эдэбхигүйгөөр барилдаһан байна. Хойто-Муяһаа ерэһэн Геннадий Кидик илалта туйлаха ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байжа, суглараганшадай зүгһөө магтаалда хүртэбэ.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ С. Федоров, О. Дульцев (хоюулаа ЛВРЗ-гэй спортклубһаа), М. Патрушев («Спартак») гэгшэд илажа, республикын чемпионууд болобо.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр ЛВРЗ-гэй спортклубай суглуулагдамал команда илаһан байна. «Спартагай» самбистнууд — хоёрдохи, Хойто-Муяын түлөөлэгшэд гурбадахи һуури эзэлээ. В. Сластин, А. Акимов — илалта туйлаха ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанайнгаа, А. Санжиев эгээл түргэн илалта туйлаһанайнгаа түлөө түсхай шангуудта хүртэһэн байха юм.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРГААТАЙҺАА ҺУРГУУЛИДА

Совет Латвиин эдиршүүл энэ жэлдэ зургаатайһаа һургуулида һурана. Республикын Гэгээрэлэй министерство табан жэлэй саада тээ үхибүүдые зургаа наһатайһаань эхилээд һургаха хэмжээ ябуулгануудые эхилээ һэн. Латвиин ССР үхибүүдые зургаа наһатайһаань эхилжэ һургуулида һургаха гэһэн партиин XXVI съездын шиидхэбэрике түрүүлэн бэелүүлжэ эхилээ.

Энэ жэлдэ республикада 200 «нүлевой» болон бэлэдхэлэй класс нээгдээ. Республикын эрдэм-шэнжэлгын институдай хүдэлмэрилэгшэд зургаатай һурагшадта ном заалгын түсхай методико, үдэрэй гурим бэлдээ. Урок хахад часай туршада үргэлжэлнэ. Долоон хоногто багашуул табан үдэр һурана. Математикаар, түрэлхи хэлээр, литератураар хэшээлнүүд үнгэргэгдэнэ. «Нүлевой» класс дүүргэһэн үхибүүд уншажа, бэшэжэ, зуу хүрэтэр тоолоһо, задачануудые зохёогоод бодоһо һураха болохо ёһотой. Урогуудай дунда үхибүүд наадана, газаа гүүр гаража сэнгэнэ, физическэ упражнениинүүдые хэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Ригын 45-дахи һургуулида хүгжэмэй урок үнгэргэгдэжэ байна; Нилс Лауге географиин урогто.

ТАСС-ай фотохронико.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «КПСС-эй Центральна Комитедтэ» — тогтоол. «Республикын ажалай эршэ» —мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Малай үбэлжэлгэ—харюусалгатай хаһа. Үбэлжэлгэдөө үбэлдөө бэлдэнэ» —И. Щеглаевай статья. «Ургаса үрэһэ хүрэнгэһөө эхитэй».— Г. Машковичой статья. «Хэлэһэнииньхэрэгтээ алгасалдаха ёһогүй» — Л. Яковлевай статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партийна комитедүүдэй пленумүүдһээ. «Онсо анхарал хэрэгтэй» — Т. Волынцевагай статья. Табан жэлэй түрүүшүүл. «Шепетовкын бригадир» — С. Саратовай статья. «Газетэнүүдэй ороной хооһон тоосолдоон» — Климовэй корреспонденци. «Мастерскойнууд соо ажалай эршэ бусална» — Н. Дегтяревой репортаж.

Гурбадахи хуудаһанда. Совет ажабайдалай ёһо шэнжэ. «Арадай засагай амжалтанууд» — А. Коротаевагай статья. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. ТВ: харагшын һанамжа...

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Дохёогоо үгэгты, горнистнууд!». 10.35 —«Это случилось в милиции» —уран һайханай фильм. 11.55 — «У лесного озера» — телевизионно баримтата фильм. 12.05— Дм. Шостакович. «1-дэхи квартет». 12.20 — Шэнэ һонин. (12.25 час хүрэтэр). 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 —«Шинии ажал — шинии амжалта» — кинопрограмма. 16.05 — «Эдиршүүлэй уран бэлиг». 16.45 —«Одной звезды я повторяю имя» — телевизионно баримтата фильм. 17.15 — «Москва болон москвагайхид». Москвае хамгаалгын түлөө байлдаанай ветерануud болон ажалай баатарнуудай уулзалга.

Улаан-Үдэ. 17.45 —«Байгал» —мэдээсэлэй программа. 18.15 «Саяан» —хүдөөгэй ажалшадай дамжуулга. 18.35 — «Сасуутан» — киножурнал.

Орбита. 18.45 — РСФСР-эй арадай артистка Л. Гурченко дайнай үеын дуунуудые гүйсэдхэхэ. 19.20—19.35 —Забһаргалга. 19.35 —«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 19.50 — Советскэ Союзай Герой Зоя Космодемьянскаягай баатаршалгын 40 жэлэй ойдо. «Зоя» —уран һайханай фильм. 21.20 — «Время». 21.55 — Москва шадар немец-фашис сэрэгүүдые бута сохиһоор 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан. Концерт. Кремлиин Съезднүүдэй ордон сооһос дамжуулга хэгдэхэ. Түгэсхэлдэнь — хоккейгээр СССР-эй чемпионат. ЦСКА — «Сокол» (3-дахи үе) ба шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — «А...тан ба мүнгэнэй орондо» эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.10 — «Ород хэлэн». 13... — Географи. 5-дахи класс. «Хаданууд». 14.10 — «Звездочет» —телевизионно журнал. 14.55 — «Байгаали шэнжэлгэ». 2-дохи класс. «Үбэл ерэ...». 15.15 — «Географи. 8-дахи класс. «Транспорт». 15.45 «Ажалай дүршэл олгодог б...шада туһаламжа». «Плати...жо һуралга».

Улаан-Үдэ. 16.25 —«Лесные качели» —үхибүүдтэ зорюулагдаһан уран һайханай фильм.

Орбита. 17.45 — Т. Хренников. Оркестртэй хамта скрипкэ дээрэ наадагдадаг 2-дохи концерт. 18.00 —«Арадай уран бэлиг». Москвада нээгдэһэн уран зурагай выставкэнүүд тухай телевизионно шэнжэлгэ.

Улаан-Үдэ. 18.45 — Буряадай АССР-эй Гостелерадиогай арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт. 19.15 — Мультфильмнүүд.

Орбита. 20.00 —«Уран зураашад тухай хөөрөөнүүд». А. Родченко. 20.45 — «А...лан нойрсогты, багашуул». 21.00 —«Мелеузовские кони» —телевизионно баримтата фильм. 21.20 — «Время». 21.55 — Уласхоорондын конкурсын лауреат Г. Соколов концерт. 22.40 — «Киногой аяншалагшадай клуб». 23.4... Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Ижсталь» — «Спартак» (2-дохи, 3-дахи үенүүд).

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД
ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат, —2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленност и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, пи сем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Госуд... ственного комитета Бурятской АССР ... делам издательств полиграфии и к... ной торговли.
Н-04797. Заказ № 278. Индекс 590...